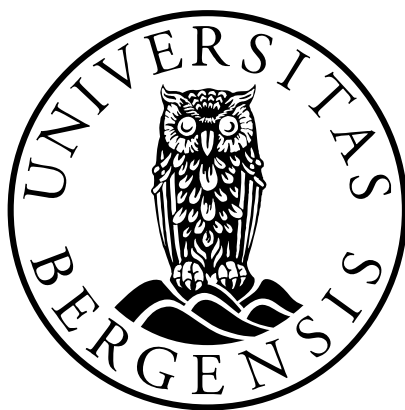

Når kan personer i selskapsledelsen ilegges konkurskarantene?

*En analyse av de materielle vilkårene for
konkurskarantene i konkursloven § 142, med
særlig vekt på karantenegrunnene i første ledd
nr. 1 og 2.*

Kandidatnummer: 33

Antall ord: 14965

JUS399 Masteroppgave

Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

12. mai 2025

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	2
1.1	Tema og aktualitet	2
1.2	Problemstilling.....	4
1.3	Rettskildebilde og metodiske bemerkninger	5
1.4	Avklaringer, avgrensninger og fremdrift.....	7
2	Konkurskarantene som sivilrettslig reaksjonsform – sentrale hensyn og formål.....	9
3	Forholdet til reglene om rettighetstap i straffeloven § 56	11
4	Kkl. § 142 første ledd nr. 1 – mistanke om relevant straffbar handling.....	14
4.1	Tolkning av lovens vilkår	14
4.1.1	Beviskravet – skjellig grunn til mistanke.....	14
4.1.2	Tilknytningskravet – relevant straffbar handling.....	14
4.2	Nærmere om karantenegrunnens anvendelsesområde.....	17
5	Kkl. § 142 første ledd nr. 2 – uskikket på grunn av uforsvarlig forretningsførsel.....	21
5.1	Tolkning av lovens vilkår	21
5.1.1	Beviskravet – må antas	21
5.1.2	Uforsvarlig forretningsførsel.....	22
5.1.3	Uskikket til å stifte nytt selskap eller til å delta i selskapsledelsen	24
5.2	Nærmere om karantenegrunnens anvendelsesområde.....	27
5.2.1	Større grad av fleksibilitet.....	27
5.2.2	Uforsvarlig planlegging og risikopregede forretninger	28
5.2.3	Forholdet til aksjeloven § 3-4	31
5.2.4	Andre tilgrensende rettsregler.....	32
6	Rimelighetsvurderingen etter kkl. § 142 andre ledd	36
6.1	Obligatorisk rimelighetsvurdering.....	36
6.2	En eventuell straffesak om de samme faktiske forhold – betydning for rimelighetsvurderingen?.....	37
6.3	Høyere terskel ved første konkurs	40
6.4	Skillet mellom karantenegrunnene i kkl. § 142 første ledd nr. 1 og 2.....	41
7	Avsluttende bemerkninger	43
	Kildeliste	47

1 Innledning

1.1 Tema og aktualitet

Samfunnet har flere måter å håndtere uønsket økonomisk adferd i næringslivet på. Når det gjelder samfunnets rettslige mekanismer, er straff i tradisjonell forstand den mest virkningsfulle og innarbeidede reaksjonsformen. I tillegg til at uønsket økonomisk adferd omfatter mer enn det rent straffbare, er det imidlertid mye som tyder på at straff alene ikke er et tilstrekkelig middel i møte med useriøse aktører i næringslivet. På bakgrunn av dette har Norge i lang tid hatt regler om konkurskarantene – et sivilrettslig reaksjonsmiddel som skal beskytte samfunnet og kreditorer mot skadelig og uønsket forretningsførsel.¹

Reglene om konkurskarantene følger av konkursloven (kkl.) § 142, og utgjør en reaksjon som kan rettes mot personlige skyldnere og personer i ledelsen av selskaper som er tatt under konkursbehandling.² Etter bestemmelsens første ledd «kan» karantene ilegges i to situasjoner:

- 1) der karantenekandidaten «med skjellig grunn mistenkes for en straffbar handling i forbindelse med konkursen eller den virksomhet som har ført til insolvensen» eller
- 2) der «det må antas at vedkommende på grunn av uforsvarlig forretningsførsel er uskikket til å stifte et nytt selskap eller å være styremedlem eller daglig leder» i et aksjeselskap eller annen sammenslutning som nevnt i kkl. § 142 femte ledd.

Ileggelse av karantene beror til slutt på rettens skjønn, der det etter kkl. § 142 andre ledd skal legges vekt på om konkurskarantene er en «rimelig» reaksjon i det enkelte tilfelle.

Rimelighetskravet i andre ledd fungerer som et materielt vilkår for konkurskarantene.³

Å bli ilagt konkurskarantene innebærer at man i et tidsrom på to år ikke kan stifte selskaper med begrenset ansvar eller påta seg eller reelt utøve verv som styremedlem, varamedlem eller

¹ Om konkurskarantenereglens historikk, se bl.a. NOU 1993: 16 s. 82 flg. og Konkursrådet (2003) punkt 2.

² Konkursloven § 142 første og sjette ledd. Mer om personkretsen i del 1.4.

³ Se del 6.1.

daglig leder i slike selskaper.⁴ Der karantenen ilegges etter kkl. § 142 første ledd nr. 1 åpner bestemmelsen også for fjerning fra eksisterende verv, jf. fjerde ledd. Ileggelse av konkurskarantene er ikke bare et direkte inngrep i den enkeltes rettsstilling; konkurskarantene er også ofte forbundet med omdømmetap og økonomiske konsekvenser for den som rammes.

I 2019 uttalte Konkursrådet i et brev med tittelen *Innspill til forbedret innsats mot konkursskriminalitet* til daværende riksadvokat Tor-Aksel Busch følgende: «Vårt hovedinntrykk er at innsatsen mot økonomisk kriminalitet generelt, og konkursskriminalitet spesielt, har fått stadig trangere kår i politidistriktene de seneste år.»⁵ Budskapet var at de mange anmeldelsene som kommer inn fra bostyrere ikke blir fulgt opp i tilstrekkelig grad, og at dette får alvorlige konsekvenser for samfunnet og tilliten til næringslivet og rettssystemet. Også fra politisk hold har det blitt løftet frem bekymringer rundt hvordan økonomisk kriminalitet håndteres og at politiet sliter med å holde følge. I stortingsmeldingen «Felles verdier – felles ansvar» fra 2024 fremgår det at politiet de siste fem årene har henlagt i snitt 62 prosent av alle saker som gjelder økonomisk kriminalitet.⁶ Det faktum at en betydelig andel av disse henleggelsene skyldes kapasitetsproblemer gir grunn til bekymring, samtidig som det bekrefter og forsterker behovet for alternative reaksjonsformer.⁷

Selv om denne oppgaven ikke skal ta for seg forekomsten av og utfordringene rundt bekjempelsen av økonomisk kriminalitet, viser de nevnte uttalelsene at behovet for å slå ned på useriøse aktører i næringslivet blir stadig større. Dette aktualiserer spørsmål rundt innholdet i og funksjonen til konkurskarantene som sivilrettslig reaksjonsform i møte med konkursskriminalitet og annen uønsket og skadelig opptreden i næringslivet.

Konkurskarantenehjemmelen er preget av vage vilkår med store innslag av skjønn. Uten tilstrekkelig klarhet rundt bestemmelsens innhold risikerer man ikke bare at domstolenes praksis blir inkonsekvent og mindre forutsigbar – man risikerer at karanteneinstituttet brukes for sjelden til å oppnå formålet om å være et effektivt reaksjonsmiddel.⁸ Kanskje er nettopp denne skjønsmessige utformingen en del av årsaken til det store spriket i bruken av

⁴ Konkursloven § 142 tredje ledd.

⁵ Konkursrådet (2019) s. 1.

⁶ Meld. St. 15 (2023–2024) s. 27.

⁷ Meld. St. 15 (2023–2024) s. 27.

⁸ Se NOU 1993: 16 s. 88 og Schonhowd (2001) s. 38.

karanteneinstituttet blant norske domstoler.⁹ Mens enkelte tingretter ilegger karantene i hver sjette konkursbehandling, ligger andre så lavt som hver 40. og 96. konkursbehandling.¹⁰ Uansett er det behov for en gjennomgang av konkursskarantene-reglene. Til tross for at Høyesterett selv pekte på dette behovet i 1997, har tilkomsten av rettskilder som direkte kaster lys over de norske konkursskarantene-reglene vært mager.¹¹ Dette gjelder både juridisk teori og rettspraksis av prinsipiell karakter.

1.2 Problemstilling

Denne masteroppgaven gir en fremstilling av gjeldende rett knyttet til de materielle vilkårene for konkursskarantene i kkl. § 142, med særlig vekt på karantenegrunnene første ledd nr. 1 og 2. Oppgaven gir ikke en uttømmende liste eller endelig svar på hvilke situasjoner som gir grunnlag for konkursskarantene. Problemstillingen går i stedet ut på å analysere vilkårenes innhold, og på den måten bidra til en dypere forståelse av når og hvordan karantene-reglene kan anvendes i praksis.

Behandlingen av vilkåret «uforsvarlig forretningsførsel» og spørsmålet om når en karantenekandidat er «uskikket» til å stifte eller delta i ledelsen av selskaper med begrenset ansvar, utgjør en sentral del av analysen, jf. kkl. § 142 første ledd nr. 2. På grunn av kildeomfanget, ordlydens vaghet og innslaget av skjønn, er det her behovet for en nærmere analyse og utbrodering er størst. Ett av flere tolkningsspørsmål som reises i oppgaven, er hvor nær tilknytning til selve konkurssituasjonen et forhold må ha for å være relevant i karantenesammenheng. Spørsmålet reiser seg både i relasjon til tilknytningskravet i kkl. § 142 første ledd nr. 1 og i relasjon til «uforsvarlig forretningsførsel»-vilkåret i første ledd nr. 2.

I tillegg til karantenegrunnene i første ledd, behandles rimelighetsvurderingen som kkl. § 142 andre ledd gir anvisning på. Målet med denne delen av analysen er å fremheve sentrale sider ved vurderingen som ikke kan leses direkte ut av loven.

⁹ I denne retning, se Lovavdelingen (2004) s. 14.

¹⁰ Mathisen (2022). Basert på tall innhentet fra landets tingretter i perioden 2019–2021.

¹¹ Rt. 1997 s. 1255. Høyesterett uttalte følgende på s. 1257: «Regelverket om konkursskarantene er imidlertid på dette og andre punkter uklare og burde vært gjennomgått på nytt.» Saken gjaldt et prosessuelt spørsmål, men uttalelsen var av generell karakter.

1.3 Rettskildebilde og metodiske bemerkninger

Konkurskarantenereglene er samlet i konkurslovens kapittel XVIII. Selve hjemmelen fremgår av § 142, mens §§ 143 og 143 a inneholder henholdsvis prosessuelle regler og en straffesanksjon ved manglende etterlevelse av ilagt karantene.

Forarbeidene som ligger til grunn for dagens karanteneregler er Ot.prp. nr. 39 (1982–1983) og Innst. O. nr. 56 (1983–1984). Lovforarbeidet bygget videre på det opprinnelige forslaget i Ot.prp. nr. 50 (1981–1982), men tok avstand fra en videreføring av den dagjeldende aksjelovens system med automatisk konkurskarantene.¹² I tiden etter vedtakelsen av dagens karanteneregler har karanteneinstituttet blitt behandlet av Falkangerutvalget, som i NOU 1993: 16 foreslo en opphevelse av konkurskarantenereglene. Flertallet viste blant annet til at «konkurskarantenereglene i realiteten fremstår som en straffereaksjon» og at slike saker derfor bør «behandles [...] etter straffeprosesslovens regler».¹³ Forslaget ble satt til side av Justis- og politidepartementet¹⁴ i Ot.prp. nr. 26 (1998–1999) og til slutt forkastet av justiskomiteen i Innst. O. nr. 77 (1998–1999) som enstemmig gikk inn for å beholde konkurskarantenereglene.¹⁵ Lovgiver viste i denne sammenhengen til karantenereglens praktiske betydning og at «man heller må bestrebe seg på en mer utstrakt bruk av karantenen, fremfor å oppheve denne muligheten».¹⁶

Norsk konkurslovgivning bygger i stor grad på en avveining av nasjonale og samfunnsøkonomiske hensyn, noe som også gjenspeiles i reglene om konkurskarantene. Ettersom den norske konkurslovgivningen i stor grad er harmonisert med de andre nordiske landene som følge av det nordiske lovsamarbeid, kan det likevel være nyttig å se hen til reglene i våre naboland.¹⁷ I denne oppgaven har jeg valgt å rette et kort blikk mot de danske konkurskarantenereglene som en del av enkelte rettspolitiske betraktninger i avslutningen.¹⁸ I en bredere kontekst er det verdt å merke seg at EU ikke har harmoniserte regler om konkurskarantene. EUs insolvensdirektiv (2019/1023) inneholder riktignok enkelte

¹² Aksjeloven 1976 §§ 13-19 og 13-20. Se Huser (1988) s. 425.

¹³ NOU 1993: 16 s. 87. Se også Huser (1995) s. 344–345.

¹⁴ Departementet endret i 2012 navn til «Justis- og beredskapsdepartementet» [heretter Justisdepartementet].

¹⁵ Konkursrådet (2003) punkt 2.

¹⁶ Innst. O. nr. 77 (1998–1999) s. 20–21.

¹⁷ Andenæs (2009) s. 7.

¹⁸ Se Hansen og Petersen (2024) for en grundig gjennomgang av de danske konkurskarantenereglene, særlig kapittel 2 om karantenebestemmelsens materielle vilkår.

begrensninger for medlemsstatene. Blant annet begrenser direktivet adgangen til å ha regler om automatisk karantene («disqualification») som følge av insolvens, jf. Art. 22.

Insolvensdirektivet er per mai 2025 ikke innlemmet i EØS-avtalen eller gjennomført i norsk rett.

Et særtrekk ved rettskildebildet innenfor oppgavens tema, er at det finnes lite rettspraksis fra Høyesterett som angår det materielle innholdet i kkl. § 142. I tillegg til at det er begrenset hvor mange karantenekjennelser fra lagmannsrettene som påankes, har dette sammenheng med at Høyesteretts prøvingskompetanse er begrenset til lagmannsrettens saksbehandling og generelle lovtolkning i saker som gjelder anke over kjennelse, jf. tvisteloven § 30-6.¹⁹ På bakgrunn av dette, spiller rettspraksis fra lagmannsrettene en sentral rolle i arbeidet med å klarlegge dagens rettsstilstand.²⁰ Selv om avgjørelsene ikke har prejudikatverdi, egner de seg godt til å illustrere typetilfeller innenfor og utenfor karantenereglens anvendelsesområde, og til å underbygge slutningene som trekkes fra lovteksten og andre rettskilder.²¹

Som nevnt bærer konkurskarantenereglene preg av at mye er overlatt til dommerens skjønn i den enkelte sak. Mens det som regel er uproblematisk å angi hvilke handlinger som er forbundet med straff etter norsk lov, er det metodisk langt vanskeligere å definere en rettslig standard som «uforsvarlig» og «uskikket», jf. kkl. § 142 første ledd nr. 2.²² Dette må vurderes i lys av retts- og samfunnsutviklingen, hvor rettspraksis og tilgrensende rettsregler spiller en sentral rolle i tolkningsprosessen. Rettsanvendelsesprosessen har likhetstrekk med det som gjelder ved andre rettslige standarder, slik som forsvarlighetsnormen i aksjeloven § 3-4 som oppstiller krav til selskapers egenkapital og likviditet.

Søk etter relevant rettspraksis og identifisering av lovgivning som kan bidra til tolkningen av karantenereglene, er derfor en viktig del av den metodiske tilnærmingen i oppgaven. Det siste er en øvelse som i begrenset grad har blitt utført i den tilgjengelige juridiske teorien om temaet konkurskarantene. Også når det gjelder rettspraksis gjør mangelen på oppdatert juridisk litteratur det nyttig med en ny gjennomgang.

¹⁹ Skoghøy (2022) s. 1270. Avgjørelse i konkurskarantenesaker treffes ved kjennelse, jf. kkl. § 143 første ledd.

²⁰ Konkursrådet (1999) punkt 12.

²¹ Om underrettspraksis som rettskilde, se Boe (2021) kapittel 14.

²² Anders Løvlie har definert rettslige standarder som «[r]ettsregler som er særlig tilpasset verdimeslige og faktiske endringer», se Løvlie (2019) s. 141.

Tilnærmingen i oppgaven passer ellers godt med Hans Petter Graver sin beskrivelse av rettsdogmatikk som juridisk sjanger.²³ Han fremhever at stilen er dels deskriptiv og dels argumentativ, og at formålet ved siden av formidling av gjeldende rett, blant annet ligger i «utprøving av eksisterende eller nye argumenter for løsning av rettsspørsmål i forskjellige retninger» og å «trekke rammene for det faglig akseptable rettslige resonnement».²⁴

1.4 Avklaringer, avgrensninger og fremdrift

Selv om karantenebestemmelsen i kkl. § 142 tar utgangspunkt i personlige konkursskyldnere, er det tilfeller der aksjeselskaper og andre sammenslutninger som nevnt i femte ledd er konkursdebitor at karantene reglene blir mest brukt i praksis.²⁵ Bestemmelsen er ifølge forarbeidene bygget opp på denne måten alene for å gjøre reglene «mer oversiktlige» og lettere å forstå.²⁶

Oppregningen i femte ledd er uttømmende og omfatter «aksjeselskap, allmennaksjeselskap, forretningsavdeling av utenlandsk selskap, stiftelse, boligbyggelag, borettslag, samvirkeforetak, gjensidig forsikringselskap og statsforetak».²⁷ I tilfeller der konkurs åpnes i slike sammenslutninger, kan personer som i løpet av det siste året før konkursåpningen «formelt [...] eller reelt har utøvet verv som medlem eller varamedlem av styret eller som daglig leder» ilegges karantene, jf. kkl. § 142 sjettede ledd nr. 2. Til sammen utgjør denne persongruppen det jeg i oppgavens tittel har omtalt som *selskapsledelsen*.²⁸ Hvor de nærmere grensene for personkretsen skal trekkes, herunder når en person reelt har utøvet et verv, behandles ikke.²⁹

Analysen, drøftelsene og eksemplene i oppgaven er rettet mot konkursskarantene i slike selskapsforhold. De delene av analysen som går ut på utpensling av vilkårenes innhold er imidlertid overførbare også til tilfeller der karantenekandidaten er en personlig skyldner

²³ Graver (2010) kapittel 3.

²⁴ Graver (2010) s. 98. Se også Mæhle (2004) om argumentasjon i rettsdogmatikken.

²⁵ Innst. O. nr. 56 (1983–1984) s. 17. Se også Berg (1999) s. 123 og Schonhowd (2001) s. 11.

²⁶ Innst. O. nr. 56 (1983–1984) s. 17.

²⁷ Wiker og Ro (2003) s. 534.

²⁸ I tråd med aksjelovens system, se aksjeloven kapittel 6.

²⁹ Om denne problematikken, se bl.a. Ot.prp. nr. 50 (1980–1981) s. 125 og Wiker og Ro (2003) s. 535.

(første ledd) eller en fullt ansvarlig deltaker i et ansvarlig selskap eller kommandittselskap (sjette ledd nr. 1).

En problemstilling som har fått en del oppmerksomhet i både teori og rettspraksis, er om ilagt konkurskarantene stenger for senere straffeforfølgning basert på de samme faktiske forhold, jf. forbudet mot dobbeltstraff i Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK).³⁰

Problemstillingen har blitt grundig behandlet av Høyesterett i en serie på tre dommer.

Konklusjonen ble at konkurskarantene ikke regnes som straff i EMK-rettslig forstand, og at etterfølgende straffeforfølgning dermed ikke er konvensjonsstridig.³¹ Dommene gir uttrykk for gjeldende rett, og det ligger utenfor oppgavens tema å behandle forholdet nærmere. Det bemerkes at dette er en annen problemstilling enn den som reises i del 6.2, hvor spørsmålet er i hvilken grad utfallet i en straffesak kan spille inn på rimelighetsvurderingen etter kkl. § 142 andre ledd. Videre avgrenses det mot de rent prosessuelle sidene ved karantene-reglene, samt reglene om straff ved brudd på ilagt karantene, jf. henholdsvis kkl. §§ 143 og 143 a.

Når det gjelder fremdriften i oppgaven, fortsetter jeg i del 2 med å plassere konkurskaranteneinstituttet i en rettslig kontekst ved å komme inn på de mest sentrale hensynene og formålene bak reglene. Del 3 inneholder en kort gjennomgang av den nært beslektede bestemmelsen om rettighetstap i straffeloven (strl.) § 56. Formålet er å legge til rette for sammenlikning med bestemmelsen senere i oppgaven, hvor det underliggende spørsmålet er hvordan bestemmelsen kan gi veiledning for praktiseringen av konkurskarantene-reglene. I del 4 og 5 analyseres det materielle innholdet i de to alternative karantene-grunnene i kkl. § 142 første ledd, før det i del 6 gis en oversikt over sentrale sider ved rimelighetsvurderingen domstolen er pålagt å gjennomføre etter kkl. § 142 andre ledd. Som avslutning knyttes det i del 7 noen avsluttende bemerkninger til den foregående analysen sammen med enkelte rettspolitiske betraktninger rundt karantene-reglenes utforming.

³⁰ EMK protokoll 7 art 4.

³¹ Rt. 2003 s. 1221, Rt. 2003 s. 1241 og Rt. 2003 s. 1243. To av sakene ble klaget inn for Den europeiske menneskerettsdomstolen, se *Mjelde mot Norge* [A] 2007, no. 11143/04 og *Storbråten mot Norge* [A] 2007 no. 12277/04. Begge klagene ble avvist som åpenbart grunnløse etter EMK art. 35 nr. 3 og 4.

2 Konkurskarantene som sivilrettslig reaksjonsform – sentrale hensyn og formål

Konkurskarantenerene skal ikke bare beskytte kreditorer, men også bidra til å opprettholde og styrke tilliten til næringslivet. Målet er at såkalte «konkursgjengangere» og andre useriøse forretningsdrivende skal lukes ut, og at samfunnet på denne måten kan hindre nye og unødvendige konkurser.³² Slikt sett har samfunnet interesser i forbindelse med konkursbehandlinger som kommer i tillegg til kreditorenes interesse i å få dekning for sine krav.³³

Med «konkursgjengangere» sikter forarbeidene til personer «som etter å ha vært innblandet i en eller flere konkurser [...] fortsetter som forretningsdrivende inntil også det nye selskap går overende, og hvor det er mistanke om mislige forhold i forbindelse med forretningsdriften».³⁴ Selv om konkursgjengangere er den primære målgruppen for karantenerene, er det viktig å understreke at også personer som er involvert i sin første konkurs etter omstendighetene kan ilegges karantene. Det er ikke knyttet konkrete rettsvirkninger til konkursgjengangerkarakteristikken, men som analysen senere vil vise, spiller dette formålet en viktig rolle.

Karantenerene er i tillegg ment å ha en bredere preventiv funksjon gjennom skjerping av aktsomhetsplikten til styremedlemmer og virksomhetsledere.³⁵ Tanken er at flere vil avstå fra å balansere på kanten av loven eller ta uforsvarlig risiko på kreditorenes regning dersom det innebærer en fare for å miste retten til å stifte nye selskaper med begrenset ansvar eller ha verv i ledelsen av slike selskaper.

Det er viktig å understreke at ikke enhver konkurs er unødvendig eller kritikkverdig, men en naturlig konsekvens av et åpent og konkurransedrevet marked med aktører som tør å ta risiko. Det er ikke lovgivers intensjon at konkurskarantenerene skal utgjøre et generelt hinder i denne sammenheng. Samfunnet er tjent med at personer tar risiko og at det tas initiativ til nyetableringer og investeringer. Dette synet ble særlig tydelig under omleggingen fra automatisk konkurskarantene til dagens ordning med individuell karantenevurdering, hvor

³² Ot.prp. nr. 39 (1982–1983) s. 6 og Ot.prp. nr. 26 (1998–1999) s. 128.

³³ Andenæs (2009) s. 12.

³⁴ Ot.prp. nr. 39 (1982–1983) s. 4.

³⁵ Innst. O. nr. 56 (1983–1984) s. 10. Se også Huser (1995) s. 344.

Justisdepartementet blant annet fremhevet at «man [...] må akseptere at en del av de virksomheter som starter ikke er vellykkede» og at det er i «samfunnets interesse at kvalifiserte personer påtar seg styreverv i utsatte bedrifter/næringer».³⁶

På et overordnet plan er formålet bak konkurskarantenereglene å hindre adferd som ikke lar seg forsvare ut fra en bredere samfunnsmessig og økonomisk avveining. Ved å ha karantenerogler som slår ned på slik adferd vil man bidra til å «skjerpe aktsomhetsplikten blant forretningsdrivende», med de fordeler dette har for tilliten til næringslivet og beskyttelsen av kreditorer.³⁷

Selv om konkurskarantene i sin form har et visst pønalt preg, er det altså hindring av straffbar og uforsvarlig forretningsførsel, samt tydeliggjøring av ansvaret som påhviler ledere og styremedlemmer som er formålet med karantenereglene – ikke straff. Dette underbygges av Høyesterett som i Rt. 2003 s. 1221 uttalte følgende om karantenereglenes begrunnelse:

*Det underliggende hensyn er at forretningsdrift gjennom selskap med begrenset ansvar innebærer farer, og at omgivelsene må beskyttes mot at uhederlige eller uansvarlige elementer utnytter denne selskapsformen. Hensynet til forsvarlig ressursforvaltning og kreditorenes og aksjonærenes interesser fremheves spesielt.*³⁸

De fremhevde interessene samfunnet har i at konkurskarantene ilegges, må alltid veies mot hensynet til karantekandidaten og vedkommendes interesse i å stifte og delta i ledelsen av selskaper. Avveiningen av de relevante hensyn fanges langt på vei opp av rimelighetsvurderingen i kkl. § 142 andre ledd, hvor det sentrale momentet er at karantenerreaksjonen må gjenspeile karantenekandidatens «handlemåte og forholdene for øvrig».

³⁶ Ot.prp. nr. 39 (1982–1983) s. 6.

³⁷ Ot.prp. nr. 26 (1998–1999) s. 128.

³⁸ Rt. 2003 s. 1221 avsnitt 30. Saken gjaldt konkurskarantenereglenes forhold til det EMK-rettslige forbudet mot dobbeltstraff.

3 Forholdet til reglene om rettighetstap i straffeloven § 56

Forholdet mellom konkursskarantenerreglene og straffelovens regler om rettighetstap har vært et gjentakende tema for lovgiver. Til tross for uttalelser i NOU 1993: 16 om at det ikke er behov for karantenerregler ved siden av straffelovens regler om rettighetstap, har signalet tydelig vært at regelsettene utfyller hverandre og skal fungere ved siden av hverandre.³⁹ I Ot.prp. nr. 50 (1980–1981) på s. 50 fant Justisdepartementet særlig grunn til å nevne at karantenerreglene «ikke overflødiggjør regler om rettighetstap som straff».⁴⁰ At de to regelsettene er ment å virke ved siden av og supplere hverandre er ellers direkte forutsatt i kkl. § 143 andre ledd, hvor det fremgår at konkursskaranteneperioden kan utvides i påvente av en rettskraftig dom i straffesak med påstand om rettighetstap etter strl. § 56.

Rettighetstap er én av flere former for straff som kan idømmes etter straffeloven, jf. strl. § 29. Ordlyden i strl. § 56 første ledd oppstiller krav om at tiltalte har begått en «straffbar handling som viser at vedkommende er uskikket til eller kan misbruke en stilling, virksomhet eller aktivitet». Dersom «allmenne hensyn» tilsier det, «kan» domfelte i slike tilfeller fjernes fra stillingen eller fratras retten til å utøve en bestemt stilling, virksomhet eller aktivitet i fremtiden, jf. strl. § 56 første ledd bokstav a) og b).

I HR-2021-987-A ble en domfelt styreleder og daglig leder fradømt retten til «å drive selvstendig næringsvirksomhet, være daglig leder i noe selskap eller sitte i noe selskaps styre» etter å ha hvitvasket millionbeløp, jf. strl. § 56 første ledd bokstav b).⁴¹ Med henvisning til det som er sagt om konkursskarantenerreglenes rettsvirkning i del 1, illustrerer denne domsslutningen tydelig likhetstrekkene mellom konkurslovens karantenerregler og straffelovens regler om rettighetstap.

I praksis er det imidlertid en vesentlig forskjell mellom de to regelsettene. Mens ileggelse av rettighetstap etter strl. § 56 må oppfylle det strafferettslige beviskravet for domfellelse, er «skjellig grunn» til mistanke tilstrekkelig ved ileggelse av konkursskarantene etter kkl. § 142

³⁹ NOU 1993: 16 s. 14 og 87.

⁴⁰ Se også Ot.prp. nr. 26 (1998–1999) s. 135.

⁴¹ Avsnitt 11 og 72.

første ledd nr. 1. Denne forskjellen gjør at konkurskarantene i praksis blir en mer farbar vei for bostyrer i tilfeller der det oppdages misligheter ved forretningsførselen i det konkursrammede selskapet. I tillegg til dette kommer politiets lave prioritering av økonomisk kriminalitet, som gjør at et stort antall av forholdene som anmeldes av bostyret blir henlagt.

Vilkårene i strl. § 56 er i likhet med kkl. § 142 første ledd vidt formulert. Språklig sett peker ordlyden «uskikket til eller kan misbruke» i retning av at tiltalte må ha utvist manglende evne til å opptre ansvarsfullt og med den nødvendige grad av tillit eller faglig kunnskap som er forbundet med den aktuelle stillingen, virksomheten eller aktiviteten.⁴² I forarbeidene fremheves det at «uskikket»-begrepet retter seg mot tilfeller der «domfelte ved lovbruddet har demonstrert en mangel på dyktighet eller skjønnsomhet som gir særlig grunn til å frykte nye feilgrep».⁴³ Som eksempel nevner forarbeidene en regnskapsfører som fratras sin stilling etter å ha begått økonomisk kriminalitet.⁴⁴ Slik gjennomgangen senere vil vise, er de samme momentene relevante ved tolkningen av det tilsvarende vilkåret i kkl. § 142 første ledd nr. 2.

Gitt at de øvrige vilkårene er oppfylt, er utgangspunktet etter ordlyden i strl. § 56 at enhver straffbar handling kan møtes med rettighetstap.⁴⁵ At retten står forholdsvis fritt på dette punktet understrekes i forarbeidene, hvor det heter at rettighetstap i prinsippet «kan idømmes selv om det straffbare forholdet ikke er begått i tilknytning til utøvelsen av stillingen, virksomheten eller aktiviteten».⁴⁶ Riktignok fremgår det på samme sted at graden av tilknytning må hensyntas i utøvelsen av rettens «kan»-skjønn, altså i spørsmålet om rettighetstap *bør* idømmes. Jo fjernere handlingen ligger fra stillingen det er aktuelt å fradømme retten til, desto mer skal til for å ilegge en slik reaksjon.⁴⁷

Vurderingen av om rettighetstap skal idømmes beror til slutt på om «allmenne hensyn» tilsier det, jf. strl. § 56 første ledd. Ordlyden tilfører ikke stort mer enn det som allerede naturlig ligger i rettens utøvelse av et «kan»-skjønn, nemlig en avveining av kryssende hensyn. I forarbeidene fremheves det at det for «visse stillinger og virksomheter [...] gjelder særlig strenge krav til etisk standard eller faglig skikkethet», og at dette må hensyntas i vurderingen.⁴⁸ Som eksempler nevnes blant annet advokater, dommere og revisorer.

⁴² Jf. også NOU 1992: 23 s. 185.

⁴³ NOU 1992: 23 s. 185–186.

⁴⁴ NOU 1992: 23 s. 186.

⁴⁵ Se også Berg (1999) s. 48.

⁴⁶ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 454.

⁴⁷ Berg (1999) s. 34, sml. Schonhowd (2001) s. 51.

⁴⁸ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 455.

Straffelovens forarbeider tyder videre på at «allmenne hensyn»-vilkåret først og fremst er ment for å understreke at domstolen skal utvise varsomhet med bruk av rettighetstap som straff.⁴⁹ Blant annet uttalte departementet at bruk av «alternative reaksjonsmuligheter, samt hvor hardt et rettighetstap vil ramme lovbrøyteren» skal være sentrale momenter i vurderingen.⁵⁰ Dette samsvarer godt med oppfatningen i teorien om at straffelovens regler om rettighetstap i praksis er forbeholdt «de mer alvorlige straffbare forhold», og at det først og fremst er i slike tilfeller at regelsettet supplerer konkurskarantene-reglene.⁵¹

⁴⁹ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 454–455.

⁵⁰ Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 454.

⁵¹ Schonhowd (2001) s. 16. I samme retning, se Huser (1995) s. 345.

4 Kkl. § 142 første ledd nr. 1 – mistanke om relevant straffbar handling

4.1 Tolkning av lovens vilkår

Etter kkl. § 142 første ledd nr. 1 kan en person i ledelsen av et konkursrammet selskap ilegges karantene dersom vedkommende «med skjellig grunn mistenkes for en straffbar handling i forbindelse med konkursen eller den virksomhet som har ført til insolvensen».

4.1.1 Beviskravet – skjellig grunn til mistanke

En handling er ikke «straffbar» i rettslig forstand før både de objektive og subjektive straffbarhetsvilkårene er oppfylt.⁵² Alternativet i kkl. § 142 første ledd nr. 1 er derfor bare anvendelig der mistanken dekker både karantekandidatens handling og skyld. Denne forståelsen følger av ordlyden og er ellers forutsatt i forarbeidene.⁵³ Ordlyden «skjellig grunn» til mistanke er i teori og rettspraksis forstått som et krav om sannsynlighetsovervekt.⁵⁴ Tolkningen samsvarer dermed for alle praktiske formål med det som gjelder for tilsvarende beviskrav i straffeprosessuell sammenheng.⁵⁵

Som allerede påpekt i del 3 markerer det milde beviskravet en vesentlig forskjell fra straffelovens regler om rettighetstap, hvor den straffbare handlingen må bevises ut over enhver rimelig tvil. Både rettslig og praktisk innebærer dette at terskelen for anvendelse av karantenegrunnen ligger lavere enn ved straffelovens regler om rettighetstap.⁵⁶

4.1.2 Tilknytningskravet – relevant straffbar handling

Så langt byr tolkningen av kkl. § 142 første ledd nr. 1 på få problemer. Det sentrale spørsmålet for de videre drøftelsene i del 4 er hvilke straffbare handlinger mistanken må

⁵² Om de generelle vilkårene for straff, se Eskeland (2017) s. 72 flg.

⁵³ Ot.prp. nr. 50 (1980–1981) s. 126. Se også Løvold (2015) s. 254.

⁵⁴ LA-2024-93358 og Schonhowd (2001) s. 33–34 med videre henvisninger.

⁵⁵ Se Rt. 1993 s. 1302 på s. 1303.

⁵⁶ Schonhowd (2001) s. 16.

knytte seg til for å være relevant som karantenegrunn. Dette beror på en tolkning av ordlyden «i forbindelse med konkursen eller den virksomhet som har ført til insolvensen». Spørsmålet har klare likhetstrekk til et annet sentralt tolknings spørsmål i denne oppgaven – nemlig hvor nær tilknytning til det konkursrammede selskapets økonomi som kreves ved anvendelse av «uforsvarlig forretningsførsel»-alternativet i kkl. § 142 første ledd nr. 2.⁵⁷

En naturlig forståelse av ordlyden «i forbindelse med konkursen» tilsier at det må være en sammenheng mellom karantenekandidatens handling og konkursåpningen. Samtidig indikerer ordvalget «i forbindelse med» at det ikke gjelder et krav om direkte årsakssammenheng; den straffbare handlingen trenger ikke å være eneste eller utløsende årsak til at det åpnes konkurs. Når det gjelder tillegget «eller den virksomheten som har ledet frem til insolvensen», markerer ordlyden at det ikke bare er selve konkursåpningen som er relevant, men også handlinger i tilknytning til den sviktende driften som ligger til grunn for konkursen.

Ordlydstolkningen underbygges av forarbeidene, hvor det fremheves at bestemmelsen retter seg mot handlinger som «fører til insolvens og konkurs, eller som har direkte tilknytning til konkursen, ikke mot straffbare handlinger i sin alminnelighet i forbindelse med selskapets virksomhet».⁵⁸ Forarbeidsuttalelsen må ses i lys av konteksten som her var å ta avstand fra den foreslåtte formuleringen «i forbindelse med [...] selskapets virksomhet» i proposisjonsutkastet.⁵⁹ Den foreslåtte formuleringen var etter justiskomiteens syn for vidtrekkende, og bakgrunnen for uttalelsen var altså å understreke at ikke enhver straffbar handling begått i næringsssammenheng er relevant som karantenegrunn. Som eksempel på handlinger uten tilstrekkelig sammenheng med konkursen og den sviktende driften nevnes «straffbar overtredelse av reglene i markedsføringsloven eller arbeidsmiljøloven».⁶⁰

Felles for de to eksemplene i forarbeidene på lovovertridelser der tilknytningskravet ikke er oppfylt, er at de knytter seg til «forhold som primært angår andre interesser enn selskapets økonomi», slik lagmannsretten insisterte på i LE-1992-235. Eksemplifiseringen taler dermed implisitt også for at lovgiver ikke mente å utelukke straffbare brudd på reglene i «f. eks. regnskaps-, avgifts- og skattelovgivningen, selv om slike lovbrudd vanligvis ikke er årsak

⁵⁷ Se del 5.1.2 og del 5.2.1.

⁵⁸ Innst. O. nr. 56 (1983–1984) s. 17.

⁵⁹ Ot.prp. nr. 39 (1982–1983) s. 37.

⁶⁰ Innst. O. nr. 56 (1983–1984) s. 17.

til insolvens, men tvert imot kan bidra til å forbedre selskapets økonomi» i form av besparelser, jf. samme lagmannsrettsdom. Disse poengene samsvarer med slutningene fra lovteksten over.

Høyesterett har ikke uttalt seg prinsipielt om tilknytningsvilkåret i kkl. § 142 første ledd nr. 1. Avgjørelsen inntatt i Rt. 1993 s. 100 gir imidlertid noe veiledning.⁶¹ Saken gjaldt ileggelse av karantene overfor en personlig konkursskyldner. Det sentrale spørsmålet var om retten kan ta hensyn til forhold fra selskaper som karantenekandidaten har deltatt i ledelsen av, selv om selskapene ikke er del av den aktuelle konkursbehandlingen. Høyesterett besvarte spørsmålet bekræftende, og avgjørelsen viser på den måten en lite streng tilnærming til vilkåret «i forbindelse med [...] den virksomhet som har ført til insolvensen». Prejudikatverdien må imidlertid reduseres i lys av hvor konkret saken er begrunnet. Høyesterett understrekte at det bare i tilfeller av «sammenfiltret virksomhet som det her er tale om», er aktuelt å vektlegge karantekandidatens forhold fra virksomheten i andre selskaper, se dommens s. 102.

Schonhowd har omtalt tilknytningskravet som et krav om at handlingen eller unnlatelsen må inngå «i det kompleks av handlinger og disposisjoner [...] som tilslutt ender i en konkursåpning».⁶² Beskrivelsen av sammenhengen mellom karantenekandidatens handlinger og konkursen er treffende, men må ikke forstås som et krav om årsakssammenheng. Slik gjennomgangen av rettskildene her viser, omfatter karantenebestemmelsen også handlinger som ikke nødvendigvis har ført til selve konkursen, slik som straffbare brudd på regnskapsloven.⁶³

Hovedpoenget er at tilknytningskravet i kkl. § 142 første ledd nr. 1 innebærer en avgrensning mot handlinger som hverken har betydning for eller sammenheng med konkursåpningen eller den sviktende driften som lå til grunn for denne. Dette gjelder primært handlinger som berører andre interesser enn selskapets økonomi og styringen av denne. Tolkningen samsvarer med det overordnede formålet bak karantenebestemmelsene om å hindre at konkursgjengangere og andre useriøse aktører får stifte eller delta i ledelsen av virksomheter med begrenset ansvar, slik at næringslivet, kreditorer og samfunnet kan beskyttes mot fare for ytterligere skade.

⁶¹ Avgjørelsen er ankebehandlingen av LE-1992-235. Lagmannsrettens dom ble stadfestet.

⁶² Schonhowd (2001) s. 36.

⁶³ Se bl.a. LB-2025-41076 og LG-2019-152034.

4.2 Nærmere om karantenegrunnens anvendelsesområde

Med denne forståelsen av tilknytningskravet i kkl. § 142 første ledd nr. 1 som utgangspunkt, er spørsmålet hvor de nærmere grensene skal trekkes. I den ene ytterkanten ligger straffbare handlinger som direkte har svekket selskapets økonomi og derved ledet til åpningen av konkurs. Et eksempel på dette er underslag eller annen klassisk bounndragelse, slik som bevisst inngåelse av svært ugunstige, gaveliknende kontrakter til nærstående på randen av konkurs.⁶⁴ Her er tilknytningen mellom den straffbare handlingen og konkursen åpenbar.⁶⁵ I den andre ytterkanten ligger handlinger som hverken angår selskapets økonomi generelt eller kreditorenes dekningsutsikter spesielt. Straffbare brudd på arbeidsmiljølovens varslingsregler er et eksempel på dette.⁶⁶ Har den straffbare handlingen funnet sted i privat sammenheng er heller ikke spørsmålet tvilsomt. Poenget er at slike handlinger mangler tilknytning til selskapets økonomi og økonomiske interesser.

Virkeligheten består imidlertid som kjent av mer enn bare ytterkanter. Tolkningstvilen oppstår i relasjon til straffbare handlinger der tilknytningen til konkursen og den underliggende driften er mer indirekte. Et konstruert eksempel på dette er brudd på diverse compliance-krav selskaper har etter hvitvaskingsloven, verdipapirhandeloven mv. Blant annet plikter advokatselskaper, eiendomsmeglingsforetak og andre rapporteringspliktige selskaper å oversende opplysninger om mistenkelige forhold ved kunder til Økokrim, jf. hvitvaskingsloven (hvv.) § 26, jf. § 4. Brudd på rapporteringsplikten er belagt med straff for styremedlemmer og daglig leder, jf. hvv. § 51 første ledd.

I et tenkt scenario der selskapsledelsen forsømmer å iverksette tiltak og rapportere i henhold til hvitvaskingslovens krav og økonomien senere svikter av helt andre årsaker, er det klart at handlingen ikke er relevant som karantenegrunn etter kkl. § 142 første ledd nr. 1. Slike forhold omfattes ikke av ordlyden «i forbindelse med konkursen [...] eller virksomheten som ledet frem til insolvensen», idet pliktbruddet hverken har sammenheng med selve konkurssituasjonen eller angår selskapets økonomi.

⁶⁴ Straffeloven §§ 324 og 404.

⁶⁵ I slike tilfeller vil normalt dekningslovens omstøtelsesregler beskytte kreditorfelleskapet.

⁶⁶ Arbeidsmiljøloven kapittel 2 A, jf. § 19-1.

Problemstillingen her retter seg mot tilfeller der det straffbare pliktbruddet får ringvirkninger som bidrar til at selskapets økonomi svikter. Eksempler på slike ringvirkninger er omdømmetap, bøter og tap av kontrakter. Kan ansvarlig styreleder, styremedlem eller daglig leder ilegges konkurskarantene etter kkl. § 142 første ledd nr. 1 i slike tilfeller?

Ettersom handlingen forutsetningsvis er straffbar, beror spørsmålet på en nærmere drøftelse av tilknytningsskravet. Ordlyden i kkl. § 142 første ledd nr. 1 er isolert sett ikke til hinder for at slike situasjoner er relevante som karantenegrunn. Både hver for seg og sammen kan omdømmetap, bøter og tap av kontrakter inngå i en serie av handlinger som til slutt ender med selskapets konkurs.⁶⁷ Samtidig ligger det innenfor karantenebegrensningenes generelle formål om å skjerpe selskapsledelsens aktsomhetsplikt, å slå ned på slike pliktbrudd som – om enn indirekte – påfører selskapet økonomisk skade.

Et metodisk viktig spørsmål i vurderingen av denne teoretiske problemstillingen, er hvilken betydning det har at lovforarbeidene trekker frem brudd på markedsføringsloven og arbeidsmiljøloven som eksempler på lovbrudd uten tilstrekkelig tilknytning. I likhet med eksempelet med brudd på rapporteringsplikten i hvitvaskingsloven, angår disse lovene primært andre interesser enn det konkursrammede selskapets økonomi. Forarbeidsuttalelsen er derfor i utgangspunktet et sterkt argument mot at straffbare brudd på rapporteringsplikten i hvitvaskingsloven og andre tilsvarende straffbare pliktbrudd omfattes av ordlyden «i forbindelse med [...] den virksomhet som ledet frem til insolvensen», jf. kkl. § 142 første ledd nr. 1. Det må imidlertid tas hensyn til at eksemplene i forarbeidene ble gitt uten nærmere forklaring eller drøftelser. Det er ikke noe som tyder på at lovgiver tok høyde for situasjonen med økonomiske ringvirkninger da forarbeidene ble skrevet. Til dette kommer at forarbeidsuttalelser, i tråd med alminnelig juridisk metode, ikke skal finleses og tillegges vekt på samme måte som lovteksten, som er tross alt er endelig vedtatt av lovgiver og utarbeidet med en annen grad av presisjon. Konteksten viser at det sentrale poenget med uttalelsen var å få frem at ikke enhver straffbar handling er relevant som karantenegrunn.

Schonhowd har indirekte tatt til orde for at forarbeidsuttalelsen må nyanseres og at unntak kan tenkes.⁶⁸ Som eksempel nevner han tilfeller der bevisste brudd på arbeidsmiljøloven fører til

⁶⁷ I samme retning, se Schonhowd (2001) s. 36.

⁶⁸ Schonhowd (2001) s. 36.

større bøter som igjen fører til at selskapets økonomi svikter. Fremstillingen er imidlertid knapp og forbeholden på dette punktet, og spørsmålet forfølges ikke videre. Også Berg har gitt uttrykk for at forarbeidene har mangler på dette punktet. Uten nærmere problematisering eller drøftelser slår hun fast at ordlyden er uklar og uttaler videre følgende om forarbeidene: «Etter min mening gir heller ikke forarbeidene grunnlag for å trekke slutninger om hvilke handlinger bestemmelsen er ment å ramme.»⁶⁹ Huser nøyer seg med å vise kort til forarbeidene og uttaler at det for øvrig er «noe uklart hva som ligger i uttrykket 'den virksomhet som har ført til insolvensen'».⁷⁰

Et relevant sammenlikningsgrunnlag er straffbare brudd på regnskapsloven.⁷¹ Slike lovbrudd er i sin natur tettere knyttet til selskapets drift og økonomistyring, og det er ikke tvil om at tilknytningskravet er oppfylt, jf. eksempelvis Rt. 1999 s. 677 og LB-2025-41076. Blant annet fordi overholdelse av regnskaps- og bokføringsregler er nødvendig for at bostyrer og andre skal kunne ettergå selskapets disposisjoner og øvrige drift, er slike forhold en viktig del av karantenereglens nedslagsfelt. Poenget er at det motsatte – meget slett eller fraværende regnskapsførsel – vitner om nettopp slike useriøse elementer i næringslivet lovgiver har ment å slå ned på gjennom karantenereglene.⁷² Dette er ikke direkte overførbart til tilfeller hvor ledelsen i et selskap for eksempel har unnlatt å rapportere om mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering, jf. hvvl. § 26. Slike lovpålagte plikter knytter seg til det offentliges kontrollmekanismer og selskapers samfunnsansvar i bredere forstand – ikke selskapets økonomi, slik tilknytningskravet i kkl. § 142 første ledd nr. 1 retter seg mot, jf. slutningene fra lovttekst og forarbeider over. Dette er et forholdsvis sterkt argument mot å anvende karantenebestemmelsen på slike tilfeller, selv om pliktbruddet har fått økonomiske ringvirkninger.

I en teoretisk fremstilling som dette uten et konkret faktum er det ikke mulig å gi et dekkende og presist svar på hvor grensene skal trekkes i praksis. Rettskildene yter klar motstand mot å anvende kkl. § 142 første ledd nr. 1 på straffbare pliktbrudd som nevnt over, der tilknytning til selskapets økonomi mangler. Likevel viser gjennomgangen at det finnes unntakstilfeller der det kan være prosedabelt å anføre at tilknytningen til konkursen eller den sviktende

⁶⁹ Berg (1999) s. 124–125.

⁷⁰ Huser (1988) s. 427.

⁷¹ Straffeloven §§ 392 flg.

⁷² Ot.prp. nr. 26 (1998–1999) s. 128 og 134.

økonomien, på grunn av omdømmetap, bøter, tap av kontrakter eller andre klart identifiserbare ringvirkninger, er tilstrekkelig nær. Hovedpoenget er at ordlyden ikke stenger for det, og at forarbeidene tilsynelatende ikke har tatt høyde for situasjonen.

Et avsluttende metodisk poeng er at den mer fleksible karantenehjemmelen i kkl. § 142 første ledd nr. 2 og den alternative strafferettslige regelen om rettighetstap i strl. § 56 demper behovet for å strekke ordlyden i kkl. § 142 første ledd nr. 1. Grunnen til at tilknytningskravet i kkl. § 142 første ledd nr. 1 likevel ble grundig behandlet her, er at den mer inngripende karanteforamen med virkning også for eksisterende verv bare kan ilegges der karantenen hjemles i kkl. § 142 første ledd nr. 1, jf. fjerde ledd.

5 Kkl. § 142 første ledd nr. 2 – uskikket på grunn av uforsvarlig forretningsførsel

5.1 Tolkning av lovens vilkår

Konkursloven § 142 første ledd nr. 2 åpner for ileggelse av konkursskarantene der det «må antas» at karantenekandidaten «på grunn av uforsvarlig forretningsførsel er uskikket til å stifte et nytt selskap eller å være styremedlem eller daglig leder [...] i et slikt selskap».

5.1.1 Beviskravet – må antas

I likhet med den alternative karantenegrunnen i kkl. § 142 første ledd nr. 1 kreves det ikke bevismessig sikkerhet rundt den karantenebetingende handlingen. Det er tilstrekkelig at det «må antas» at situasjonen vilkårene gir anvisning på, foreligger. Ifølge forarbeidene innebærer beviskravet et krav om en «forholdsvis betydelig sannsynlighetsovervekt».⁷³ Nøyaktig hva som ligger i denne formuleringen er ikke enkelt å angi. Ordlyden og forarbeidsuttalelsen gjør det likevel klart at beviskravet er strengere enn det som følger av ordlyden «skjellig grunn til mistanke» i § 142 første ledd nr. 1. Generelt kan det derfor slås fast at det kreves mer enn bare normal sannsynlighetsovervekt.⁷⁴

Tolkningen samsvarer med oppfatningen i teorien, hvor det er lagt til grunn at ordlyden inneholder et «kvalifiserende» element sammenliknet med beviskravet i første ledd nr. 1.⁷⁵ Sett i lys av at karantenegrunnen i første ledd nr. 2 delvis knytter seg til forventninger om karantenekandidatens opptreden i fremtiden, er det både logisk og rimelig at beviskravet er noe strengere enn det som gjelder for første ledd nr. 1, der vurderingen utelukkende knytter seg til allerede begåtte handlinger.⁷⁶ Usikkerheten som naturlig ligger i slike fremtidsprognoser må gjenspeiles i beviskravet slik at karantenekandidatens rettssikkerhet ivaretas.

⁷³ Ot.prp. nr. 39 (1982–1983) s. 8.

⁷⁴ Sml. del. 4.1.1.

⁷⁵ Schonhowd (2001) s. 47.

⁷⁶ Schonhowd (2001) s. 47–48.

I forarbeidene presiseres det at beviskravet gjelder både selve situasjonen – «uforsvarlig forretningsførsel» – og karantenekandidatens uskikkethet.⁷⁷ Rettens vurdering med utgangspunkt i beviskravet må altså dekke både det faktum at det foreligger «uforsvarlig forretningsførsel», og at disse forholdene gjør vedkommende «uskikket» til å stifte eller lede selskaper i fremtiden. Spørsmålet i det følgende er hva som ligger i disse vilkårene.

5.1.2 Uforsvarlig forretningsførsel

Det sterkt skjønnsmessige vilkåret «uforsvarlig forretningsførsel» utgjør kjernen i kkl. § 142 første ledd nr. 2. Det er denne kategorien handlinger og unnlaterer som må ligge til grunn for rettens standpunkt om at karantenekandidaten er «uskikket» til å stifte selskaper eller å inneha verv i selskapsledelsen, jf. ordlyden «på grunn av».

Ordlyden «forretningsførsel» viser at forholdet må knytte seg til driften eller forvaltningen av selskapet. En naturlig språklig forståelse rammer et vidt spekter av handlinger og unnlaterer. Avtaleinngåelser, investeringsbeslutninger, transaksjoner, økonomistyring, compliance og generell risikostyring er eksempler på noen av de mange oppgavene som inngår i driften og forvaltningen av et selskap. En isolert tolkning av ordlyden tilsier altså at enhver uforsvarlig handling begått som ledd i driften av selskapet og utførelsen av vervet som daglig leder eller styremedlem, i prinsippet er relevant som karantenegrunn etter kkl. § 142 første ledd nr. 2. Når det gjelder tillegget «uforsvarlig» tilsier en språklig forståelse av ordlyden at forholdet som minimum må være klanderverdig og i strid med hva kreditorer, medkontraahenter og andre med rimelighet kan forvente av en seriøs forretningsdrivende.

Vilkåret «uforsvarlig forretningsførsel» rammer etter en naturlig forståelse av ordlyden også straffbare handlinger som ellers omfattes av kkl. § 142 første ledd nr. 1. At lovgiver likevel valgte en oppdeling i to alternative karantenegrunner, viser at meningen var å ramme også andre former for misligheter ved selskapets drift.⁷⁸ En annen sentral side ved utformingen av lovteksten, er at første ledd nr. 2 til forskjell fra nr. 1 ikke inneholder et eksplisitt krav om tilknytning til selskapets sviktende økonomi og konkursåpning. Til sammen tyder dette på at retten er gitt et vidt skjønn med hensyn til hvilke former for uforsvarlig forretningsførsel som kan møtes med konkursskarantene.

⁷⁷ Ot.prp. nr. 39 (1982–1983) s. 8.

⁷⁸ Jf. også Innst. O. nr. 56 (1983–1984) s. 10 flg.

Forarbeidene fremhever at det i vurderingen av om man står overfor uforsvarlig forretningsførsel, må «legges vekt på om vedkommende har sørget for en forsvarlig planlegging og ikke har medvirket til risikopregede forretninger som står i misforhold til selskapets ressurser». ⁷⁹ Selv om også denne formuleringen er svært vidtrekkende og skjønsmessig, bidrar den til en viss innsnevring av hvilke handlinger og unnlaterelser som er relevante som karantenegrunn. Forarbeidsuttalelsen tilsier at selskapets økonomiske situasjon og forholdets innvirkning på kreditorenes interesser er viktige momenter. At hensynet til forsvarlig ressursforvaltning og kreditorenes interesser skal stå sentralt, samsvarer også med de grunnleggende hensynene bak konkurskarantenereglene. ⁸⁰

Mer spesifikt tilsier formuleringen «risikopregede forretninger som står i misforhold til selskapets ressurser» at de aktuelle disposisjonene mv. må vurderes i lys av selskapets økonomi, herunder egenkapital og likviditet. ⁸¹ Forarbeidene sier imidlertid ingenting om hvor den nærmere grensen for misforhold skal trekkes. I denne sammenhengen vil derfor blant annet aksjelovens krav til forsvarlig egenkapital og likviditet kunne fungere som en relevant målestokk, jf. aksjeloven (asl.) § 3-4. ⁸²

Om innholdet i «uforsvarlig forretningsførsel»-vurderingen, uttalte Høyesterett i Rt. 1991 s. 932 at «[d]et avgjørende må være en totalvurdering av forretningsførselen der også faren for tap og faren for at kreditorenes berettigede interesser vil bli tilsidesatt, må telle med.» ⁸³ Saken gjaldt tre styremedlemmer i et konkursrammet selskap som forut for konkursåpningen hadde solgt eiendeler til seg selv. Det var ikke ført bevis for at salget påførte kreditorene et økonomisk tap. Spørsmålet var om økonomisk tap som følge av de påstått uforsvarlige forholdene er et selvstendig vilkår for ileggelse av karantene etter kkl. § 142 første ledd nr. 2. Høyesterett la i likhet med lagmannsretten til grunn at «en forretningsførsel kan anses uforsvarlig selv om det i ettertid viser seg at tap ikke oppstår». ⁸⁴ At det ikke gjelder et tapsvilkår for å konstatere uforsvarlig forretningsførsel understrekes videre av nyere rettspraksis, jf. bl.a. LB-2022-3143, hvor lagmannsretten presiserte at det ikke kreves at den «den uforsvarlige forretningsførselen har ledet til tap for fordringshaverne».

⁷⁹ Ot.prp. nr. 39 (1982–1983) s. 8.

⁸⁰ Se del 2.

⁸¹ Schonhowd (2001) s. 40.

⁸² Se del 5.2.3.

⁸³ På s. 933–934.

⁸⁴ På s. 933.

Det er likevel ikke tvilsomt at det vil være et argument i retning «uforsvarlig forretningsførsel» dersom det kan påvises at kreditorfellesskapet har blitt påført et tap som følge av karantenekandidatens handlinger eller unnlater i forbindelse med forretningsførselen, jf. slutningene fra rettskildene over. I tillegg vil størrelsen på kreditorfellesskapets tap kunne inngå som et relevant moment i rimelighetsvurderingen etter kkl. § 142 andre ledd, jf. bl.a. LB-2025-41076.⁸⁵

Gjennomgangen av rettskildene viser at «uforsvarlig forretningsførsel»-alternativet har et vidt anvendelsesområde. Selv om kjernen er handlinger som direkte eller indirekte utsetter kreditorfellesskapet for en uakseptabel økonomisk risiko, rammer ordlyden også klanderverdig forretningsførsel i bredere forstand. Et sentralt tolkningsspørsmål blir derfor hvor den nærmere grensen for uforsvarlighet skal trekkes. Innholdet i denne vurderingen behandles nærmere i del 5.2 nedenfor.

Bostyrene eller dommeren som skal vurdere om det foreligger «uforsvarlig forretningsførsel» må ta utgangspunkt i tidspunktet da de aktuelle forholdene fant sted.⁸⁶ Eksempelvis vil det ikke være holdbart å anse en investeringsbeslutning som uforsvarlig alene fordi den senere utviklingen i markedet viser at den var feilslått. Det samme gjelder motsatt vei – dersom daglig leder i tiden før konkurs har brukt store deler av selskapets midler på lottokuponger, vil handlingen være uforsvarlig i lovens forstand selv om tilfældighetene skulle ha det til at vedkommende trakk vinnerloddet. Poenget er at rettens begrunnelse for at forretningsførselen har vært uforsvarlig som klar hovedregel må basere seg på de faktiske forholdene rundt selve handlingen eller unnlatsen, ikke etterfølgende omstendigheter.

5.1.3 Uskikket til å stifte nytt selskap eller til å delta i selskapsledelsen

Det er ikke nok at forretningsførselen anses «uforsvarlig». Kkl. § 142 første ledd nr. 2 krever videre at karantenekandidaten, «på grunn av» den uforsvarlige forretningsførselen, anses «uskikket til å stifte nytt selskap eller å være styremedlem eller daglig leder [...] i et slikt selskap».

⁸⁵ Mer om innholdet i rimelighetsvurderingen i del 6.1.

⁸⁶ Schonhowd (2001) s. 39.

Ordlyden viser at det må være årsakssammenheng mellom den uforsvarlige forretningsførselen og uskikketheten til videre engasjement i selskaper med begrenset ansvar, enten i form av å være stifter eller gjennom deltakelse i selskapsledelsen. Formuleringen «i et slikt selskap» kan umiddelbart leses som at vurderingen bare knytter seg til verv i nystiftede selskaper. Det er imidlertid ikke noe som tilsier at lovgiver tok sikte på en slik unaturlig avgrensning, hverken i forarbeidene eller i bestemmelsens oppbygning for øvrig. Bestemmelsen må tolkes slik at uskikket-vurderingen knytter seg til verv i alle selskaper som nevnt i femte ledd, ikke bare nystiftede.⁸⁷

Når det gjelder innholdet i «uskikket»-vurderingen nevner forarbeidene at «[s]å vel hva de uforsvarlige forhold består i som graden av uforsvarlighet, må tillegges vekt.»⁸⁸ Videre fremheves det at formålet om å stoppe konkursgjengangere må hensyntas, og at konkursskarantene normalt ikke skal ilegges dersom «de uforsvarlige forhold må antas å være en engangsforeteelse».⁸⁹

Forarbeidsuttalelsen tyder på at det sentrale er om forholdene viser at kreditorer og samfunnet for øvrig bør beskyttes mot den aktuelle personens adferd i næringslivet. I dette ligger det en naturlig avgrensning mot situasjoner der det ikke er grunn til å frykte en gjentakelse av den uforsvarlige forretningsførselen. Når det gjelder det uttalte formålet om å stoppe konkursgjengangere, synes poenget i denne sammenhengen å være at tidligere konkurser skal være et argument i retning uskikkethet. Det er ikke grunnlag for å tolke forarbeidsuttalelsen dithen at tidligere konkurser er et vilkår for å anse karantenekandidaten som uskikket. Et slikt vilkår kan ikke utledes av ordlyden og er heller ikke operert med i rettspraksis, jf. eksempelvis LB-1997-195. Lagmannsretten uttalte her at det ikke kreves at vedkommende «tidligere må ha vært utsatt for konkursbehandling». Nyere rettspraksis viser at momentet først og fremst vektlegges i rimelighetsvurderingen etter kkl. § 142 andre ledd.⁹⁰

Vurderingen av om karantenekandidaten er «uskikket» er todelt. For det første kan de objektive forholdene rundt den uforsvarlige forretningsførselen si noe om sannsynligheten for gjentakelse og dermed behovet for beskyttelse mot personens opptreden. I denne vurderingen vil særlig forholdets art og omfang stå sentralt.⁹¹ For det andre vil subjektive forhold ved

⁸⁷ Dette er slik bestemmelsen tolkes i rettspraksis, jf. bl.a. LG-2019-152034. Se også Huser (1988) s. 428.

⁸⁸ Ot.prp. nr. 39 (1982–1983) s. 9.

⁸⁹ Ot.prp. nr. 39 (1982–1983) s. 9.

⁹⁰ Se bl.a. LB-2019-114113 og LF-2007-185805. Betydningen av konkurshistorikk behandles nærmere i del 6.3.

⁹¹ Schonhowd (2001) s. 44.

karantenekandidaten og vedkommendes handlinger spille inn på vurderingen. Mangel på grunnleggende forretningsforståelse og utilstrekkelige faglige kunnskaper er eksempler på forhold som taler for at det aktuelle styremedlemmet eller daglig leder er «uskikket», jf. kkl. § 142 første ledd nr. 2.⁹²

Ordlyden «uskikket» åpner videre for å legge vekt på om karantenekandidaten ved ord eller handling har vist at han angrer på mislighetene og at konkursåpningen har gitt vedkommende en lærepenge.⁹³ Det siste illustreres blant annet av LE-2021-87059, hvor lagmannsretten under henvisning til tingrettens vurderinger la vekt på at karantenekandidatene ikke har «tatt innover seg og reflektert rundt alvorligheten av de pliktbruddene [...] bostyrer beskriver». Styremedlemmene hadde etter lagmannsrettens syn gjennom sin mangelfulle regnskapsføring vist «manglende forståelse og respekt for grunnleggende regler» om bokføring og regnskap og «betydningen dette har for å kunne drive virksomhet på en forsvarlig måte». Begge ble satt i konkurskarantene, jf. kkl. § 142 første ledd nr. 1 og 2.

En problemstilling som kan oppstå i relasjon til «uskikket»-vilkåret, er hvor involvert det aktuelle styremedlemmet eller daglig leder har vært i den uforsvarlige forretningsførselen. Karantenekandidaten vil typisk anføre at han ikke visste om eller på annen måte mangler skyld for selskapets uforsvarlige forretningsførsel. Etersom personer i selskapsledelsen har et overordnet ansvar for selskapets drift, vil dette sjeldent være en farbar vei for karantenekandidaten.⁹⁴

Høyesterettsdommen inntatt i Rt. 1987 s. 719 illustrerer dette godt. Saken gjaldt ileggelse av konkurskarantene blant annet på grunn av mangelfull og uforsvarlig regnskapsførsel. Karantenekandidaten, som var daglig leder og styremedlem i det konkursrammede selskapet, ble ikke hørt med sin anførsel om at han «intet visste og intet var å bebreide» for disse forholdene. Høyesterett konkluderte med at lagmannsretten hadde anvendt kkl. § 142 første ledd nr. 2 riktig da de avviste anførselen og i stedet fremhevet karantenekandidatens plikt til å «følge med i driften og sørge for at den var forsvarlig».⁹⁵ Karantenekandidatens forsømmelser gjorde at han ble ansett «uskikket» til å stifte og lede selskaper med begrenset ansvar, jf. kkl. § 142 første ledd nr. 2.

⁹² Huser (1995) s. 346.

⁹³ Schonhowd (2001) s. 45 med videre henvisninger.

⁹⁴ Selskapsledelsens ansvar og plikter er spesifisert i aksjeloven §§ 6-12 flg.

⁹⁵ På s. 722.

Det er viktig å understreke at det selvsagt også finnes tilfeller der karantenekandidaten ikke kan klandres for sin uvitenhet eller for ikke å ha gjort noe med de uforsvarlige forholdene ved driften. I slike tilfeller vil det normalt heller ikke være grunn til å anse personen «uskikket» etter kkl. § 142 første ledd nr. 2. Graden av klanderverdighet vil ellers spille inn på rimelighetsvurderingen etter kkl. § 142 andre ledd. I nyere rettspraksis er det ikke uvanlig at retten viser til aksjelovens bestemmelser i §§ 6-12 flg. om styret og daglig leders ansvar for forvaltningen av selskapet, og vurderer karantenekandidatens handlinger og unnlater i lys av disse, jf. bl.a. LB-2025-41076.⁹⁶

Vurderingsmomentene som er trukket frem i denne gjennomgangen har en klar slagside til rimelighetsvurderingen i kkl. § 142 andre ledd. På samme måte som at handlingens art, omfang og graden av uforsvarlighet spiller inn på vurderingen av om karantenekandidaten er «uskikket», vil nettopp disse momentene være sentrale ved utøvelsen av rettens «kan»-skjønn. I henhold til kkl. § 142 andre ledd skal det her legges vekt på «skyldnerens handlemåte og forholdene for øvrig».⁹⁷ Vurderingene kan derfor tidvis skli over i hverandre.

5.2 Nærmere om karantenegrunnens anvendelsesområde

5.2.1 Større grad av fleksibilitet

Del 4.2 ble rundet av med en kommentar om at «fleksibiliteten» til karantenegrunnen i kkl. § 142 første ledd nr. 2 gjør at behovet for å strekke på ordlyden i første ledd nr. 1 blir mindre. Bakgrunnen for uttalelsen var at første ledd nr. 2 etter ordlyden har et vidt anvendelsesområde. Videre har det betydning at karantenegrunnen ikke inneholder et eksplisitt krav om tilknytning til selskapets konkurs eller sviktende økonomi, slik kkl. § 142 første ledd nr. 1 gjør. Dette gir rettsanvenderen et større spillerom med hensyn til hvilke forhold som kan tillegges vekt i spørsmål om konkursskarantene. Eksempelvis er det liten tvil om at det konstruerte eksempelet med brudd på rapporteringsplikten etter hvitvaskingsloven som leder til bøter, tap av kontrakter e.l., etter omstendighetene vil kunne omfattes av ordlyden i kkl. § 142 første ledd nr. 2.

⁹⁶ Se også LG-2023-188507 og LB-2019-114113.

⁹⁷ Se del 6.1.

Slik gjennomgangen av rettskildene i del 5.1 viser, er det likevel nødvendig med en konkret vurdering av forretningsførselen der hensynet til forsvarlig ressursforvaltning og kreditorenes interesser skal stå sentralt. Sammenholdt med det fremhevede formålet om å stoppe konkursgjengangere, må det i praksis være en form for tilknytning til selskapets økonomi og forvaltningen av denne før ileggelse av karantene er aktuelt; karantenegrunnen i kkl. § 142 første ledd nr. 2 er ikke ment å være en blankofullmakt for domstolene til å slå ned på enhver klanderverdig opptreden i næringslivet.⁹⁸

Formålet med denne delen av oppgaven er å belyse ulike praktiske og teoretiske situasjoner som kan bidra til å klargjøre anvendelsesområdet til kkl. § 142 første ledd nr. 2 ytterligere. Der det er hensiktsmessig for å supplere tolkningen av vilkårene, ses det hen til tilgrensende rettsregler.

Det er viktig å understreke at overlappen mellom de alternative karantenegrunnene i kkl. § 142 første ledd er stor. Enkelte av handlingene og unnlatsene som trekkes frem her vil etter omstendighetene kunne være straffbare og dermed mulig å subsumere under kkl. § 142 første ledd nr. 1. Ulike former for bounndragelse er et klassisk eksempel på slik overlapp. I slike tilfeller konkluderer retten ofte med at mistanken om de straffbare handlingene samtidig underbygger at forretningsførselen har vært «uforsvarlig» og at vedkommende er «uskikket» til å stifte nytt selskap eller delta i selskapsledelsen, jf. kkl. § 142 første ledd nr. 2.⁹⁹ Manglende eller feilaktig regnskapsførsel er et annet typisk eksempel.¹⁰⁰

5.2.2 Uforsvarlig planlegging og risikopregede forretninger

I den videre gjennomgangen er det naturlig å ta utgangspunkt i typetilfellene som løftes frem i forarbeidene: mangel på «forsvarlig planlegging» og «risikopregede forretninger som står i misforhold til selskapets ressurser».¹⁰¹ Forarbeidene går ikke videre inn på hva som ligger i de to situasjonene, men antyder altså at dette er typiske former for uforsvarlig forretningsførsel.

Kjennelsen, LG-2023-188507, fra Gulating lagmannsrett er et godt eksempel på en sak som ligger i kjernen av «uforsvarlig forretningsførsel»-vilkåret. Saken gjaldt ileggelse av

⁹⁸ Ot.prp. nr. 39 (1982–1983) s. 8–9 og Innst. O. nr. 56 (1983–1984) s. 17.

⁹⁹ Jf. eksempelvis LB-2022-183882 hvor lagmannsretten uttalte at mistanken om straffbart underslag «representerer en uforsvarlig forretningsførsel».

¹⁰⁰ Jf. eksempelvis LB-2010-17757.

¹⁰¹ Ot.prp. nr. 39 (1982–1983) s. 8.

konkurskarantene mot styrelederen i det konkursrammede selskapet, og de anførte forholdene ved forretningsførselen berører begge eksemplene i den nevnte forarbeidsuttalelsen. Bostyrer hadde i sin innberetning blant annet vist til at selskapet hadde gitt flere usikrede lån til nærstående selskaper og personer, som senere ble misligholdt. Etter lagmannsrettens syn var det ikke tilstrekkelig grunnlag for å vurdere straffbarheten av de nevnte disposisjonene. Spørsmålet var derfor om forholdene kunne subsumeres under kkl. § 142 første ledd nr. 2.

Lagmannsretten fremhevet at karantenekandidaten som styreleder har det overordnede ansvaret for «forvaltningen av selskapet, herunder ansvar for betryggende formuesforvaltning, jf. aksjeloven § 6-12 og § 6-14». I vurderingen la retten vekt på at lånene manglet dokumentasjon og at det ikke ble avtalt eller beregnet renter. Når lånene i tillegg var gitt uten sikkerhet og til selskaper uten betalingsevne hvor karantenekandidaten attpåtil selv var registrert som styremedlem, var det etter rettens syn «betydelig sannsynlighetsovervekt» for at forretningsførselen hadde vært «uforsvarlig» og at vedkommende var «uskikket» til å stifte eller lede selskaper med begrenset ansvar, jf. kkl. § 142 første ledd nr. 2. Etter en nærmere rimelighetsvurdering i tråd med kkl. § 142 andre ledd ble styrelederen ilagt konkurskarantene.

Å gi store usikrede lån til selskaper uten betalingsevne er klart nok en form for «risikopregede forretninger» som lovgiver har ønsket å slå ned på gjennom konkurskarantenereglene. Slike disposisjoner utsetter kreditorene for en uakseptabel risiko og øker faren for konkurs. Når disposisjonen i tillegg skjer uten tilstrekkelig dokumentasjon og forretningsmessig begrunnelse, vitner det videre om slik mangel på «forsvarlig planlegging» som etter forarbeidene skal tillegges vekt.¹⁰²

En annen rettsavgjørelse som viser at manglende dokumentasjon og etterprøvnbarhet er et relevant moment, er LB-2004-44021. Karantenekandidaten hadde i denne saken overført i underkant av én million kroner til sin privatkonto uten bilag. Lagmannsretten uttalte at det «etter omstendighetene i seg selv [er] uforsvarlig forretningsførsel at man uten redegjørelse eller dokumentasjon overfører så store beløp til sin privatkonto». Dette ble sett på som et forsøk på å skjule de reelle forholdene, og konklusjonen ble at vilkårene for karantene etter kkl. § 142 første ledd nr. 2 var oppfylt.

¹⁰² Ot.prp. nr. 39 (1982–1983) s. 8.

Et illustrerende eksempel fra virkeligheten hvor konkurskarantene ble begrunnet i at forretningsførselen stod i et misforhold til selskapets økonomiske ressurser, er RG 1993 s. 1144 fra Oslo skifterett. Med krav mot boet på mer enn 1,7 milliarder kroner, er konkursen blant norgeshistoriens største. Det konkursrammede selskapet hadde investert om lag 720 millioner kroner i et cruise-prosjekt, med et tilhørende garantiansvar på 630 millioner. I tiden frem mot konkursen, mens selskapet hadde likviditetsproblemer, ble det videre gjennomført store, lånefinansierte aksjeinvesteringer i norsk næringsmiddelindustri. Investeringene beløp seg til om lag 900 millioner kroner.

Det sentrale i saken var at investeringsbeslutningene ble gjort uten noen strategi eller forsvarlig planlegging, og at risikoeksponeringen stod i sterk motstrid til selskapets egenkapital og likviditet. Styrelederen i det konkursrammede selskapet måtte bære ansvaret for de risikable investeringene, samt den manglende planleggingen som lå til grunn for disse. Gjennom sin handlemåte som styreleder hadde han vist at han manglet «den innsikt og ansvarlige holdning som er nødvendig [...] i et selskap av denne størrelse og betydning».¹⁰³ Styrelederen ble ilagt konkurskarantene med hjemmel i kkl. § 142 første ledd nr. 2.

Det er viktig å understreke at karantenereglene ikke er ment å legge en begrensning på selskapers mulighet eller vilje til å ta økonomisk risiko i generell forstand. Ikke sjeldent er nettopp finansiell risiko en sentral del av selskapsledelsens mandat. Gjennomgangen av rettskildene viser at det er det klanderverdige og irregulære som skal rammes. Spørsmålet er hvor denne grensen skal trekkes.

Utgangspunktet for vurderingen er forarbeidsuttalelsen «risikopregede forretninger som står i misforhold til selskapets ressurser».¹⁰⁴ Utover å gi anvisning på en avveining mellom risikoen ved den aktuelle driften og selskapets økonomiske situasjon, gir ikke forarbeidsuttalelsen særlig veiledning. Heller ikke i rettspraksis er det gitt noen klare føringer for selve innholdet i vurderingen, herunder hvilke momenter som er relevante. Som tidligere nevnt er det derfor nødvendig å se hen til tilgrensende rettsregler for å kunne si noe mer om når et selskap har tatt risiko som står i misforhold til dets økonomiske ressurser.

¹⁰³ På s. 1147.

¹⁰⁴ Ot.prp. nr. 39 (1982–1983) s. 8.

5.2.3 Forholdet til aksjeloven § 3-4

Aksjeloven (asl.) § 3-4 oppstiller krav om at aksjeselskaper til enhver tid skal ha en «egenkapital og en likviditet som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet». Dersom selskapets økonomi ikke oppfyller forsvarlighetskravet, pålegger asl. § 3-5 styret en plikt til å behandle saken og foreslå nødvendige tiltak.¹⁰⁵ Overholdelse av kravene i asl. §§ 3-4 og 3-5 inngår som en del av styrets generelle plikt til å «holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling og [...] å påse at dets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll», jf. asl. § 6-12 tredje ledd. Ordlyden i asl. § 3-4 er imidlertid nøytralt utformet, og har dermed også betydning for daglig leder.¹⁰⁶

Det som gjør aksjeloven § 3-4 relevant i denne sammenhengen, er at bestemmelsen, om enn indirekte, fungerer som en generell skranke for hvilke forretningsmessige beslutninger som aksepteres i selskapsrettslig sammenheng.¹⁰⁷ I tilfeller der ledelsens beslutninger går på tvers av aksjelovens krav til forsvarlig egenkapital og likviditet, vil det etter omstendighetene kunne være et argument for at forretningsførselen har vært «uforsvarlig» også etter kkl. § 142 første ledd nr. 2.¹⁰⁸ Parallellen kan begrunnes både i likhetstrekkene mellom ordlyden i de to bestemmelsene, og i det delvis overlappende formålet om å «motivere [...] til å drive selskapet forsvarlig slik at kreditorene ikke utsettes for en uakseptabel risiko for tap».¹⁰⁹

Ordlyden i asl. § 3-4 legger opp til en skjønnsmessig vurdering av om det er et «forsvarlig» forhold mellom selskapets drift og risikoeksponering på den ene siden, og selskapets likviditet og disponible egenkapital på den andre.¹¹⁰ Spørsmålet av betydning her, er hva som ligger i kravet til forsvarlighet. Språklig tilsier ordlyden at selskapet må drives på en slik måte at egenkapitalen og likviditeten er tilstrekkelig til å opprettholde en stabil drift og til å dekke selskapets forpliktelser etter hvert som de oppstår. Ordlyden tilsier videre at forsvarligheten må vurderes konkret ut fra forholdene i det enkelte selskap.¹¹¹ I vurderingen må det blant

¹⁰⁵ Om innholdet i handleplikten, se bl.a. Bråthen (2022) s. 164 flg.

¹⁰⁶ Aarbakke mfl. (2024) § 3-4 note nr. 0.3 og Løvdal (2003) s. 502.

¹⁰⁷ Bråthen (2022) s. 159 og Løvdal (2003) s. 502.

¹⁰⁸ I samme retning, se Schonhowd (2001) s. 40.

¹⁰⁹ NOU 1992: 29 s. 38.

¹¹⁰ Ot.prp. nr. 23 (1996–1997) s. 51. Se også Andenæs (2016) s. 404 flg.

¹¹¹ Jf. også HR-2016-1440-A avsnitt 44.

annet tas hensyn til hvilken bransje selskapet opererer innenfor og hvilke økonomiske forventninger og risiko som er forbundet med selskapets virksomhet.¹¹²

Aksjeloven § 3-4 må videre tolkes i lys av HR-2016-1440-A, som viser at selskaper med sviktende økonomi ikke kan inngå avtaler uten «et realistisk håp» om at det vil klare å oppfylle sine forpliktelser, se avsnitt 49.¹¹³

I likhet med konkursloven § 142 første ledd nr. 2 er forsvarlighetskravet i aksjeloven § 3-4 utpreget skjønnsmessig og avhengig av de konkrete forholdene i det enkelte selskap.¹¹⁴

Poenget er ikke at retten i karantenesaker skal foreta en selvstendig vurdering av asl. § 3-4.

Den korte gjennomgangen her, er i stedet ment som et bidrag til momenter som kan være relevante i vurderingen av om det konkursrammede selskapet har tatt risiko som står i misforhold til dets ressurser, slik konkurslovens forarbeider blant annet gir anvisning på.¹¹⁵

Eksempelvis vil det kunne være et argument i retning «uforsvarlig forretningsførsel» dersom selskapet har forpliktet seg økonomisk i en situasjon hvor egenkapitalen og likviditeten er så svak at det ikke er et realistisk håp om at selskapet vil klare å overholde sine forpliktelser, jf. kkl. § 142 første ledd nr. 2, jf. HR-2016-1440-A avsnitt 49.¹¹⁶ Motsatt vil det være et argument i karantenekandidatens favør dersom vedkommende har fremskaffet ny kapital i et forsøk på å unngå konkurs i selskapet, jf. HR-1992-196-K og LG-2016-92440.

5.2.4 Andre tilgrensende rettsregler

Huser uttaler i sin behandling av konkurskarantenereglene at reglene må sees i sammenheng med andre regelsett.¹¹⁷ Som eksempler på tilgrensende rettsregler nevner han blant annet straffelovens regler om rettighetstap og dekningslovens omstøtelsesregler. Forfatteren går imidlertid ikke nærmere inn på hvordan de ulike regelsettene supplerer hverandre.

Et av de grunnleggende spørsmålene i denne oppgaven har vært hvilke former for klanderverdig adferd konkurskarantenereglene rammer, herunder når forretningsførselen selskapsledelsen har ansvaret for har vært tilstrekkelig uforsvarlig, jf. kkl. § 142 første ledd nr. 2. Når blikket her

¹¹² Se NOU 1996: 3 s. 146 og Bråthen (2022) s. 163.

¹¹³ Bråthen (2022) s. 159.

¹¹⁴ Ot.prp. nr. 36 (1993–1994) s. 68.

¹¹⁵ Ot.prp. nr. 39 (1982–1983) s. 8.

¹¹⁶ I en slik situasjon vil det også være aktuelt å vurdere om styret har brutt sin plikt til å begjære oppbud etter straffeloven § 407, jf. § 410.

¹¹⁷ Huser (1988) s. 425.

rettes mot dekningslovens omstøtelsesregler, er det fordi dette regelsettet rammer disposisjoner som lovgiver i praksis allerede har karakterisert som uforsvarlige og klanderverdige. Isolert sett taler dette for at regelsettet kan være relevant ved tolkningen av vilkårene i konkursloven § 142 første ledd nr. 2.

Når det ses hen til tilgrensende rettsregler er det viktig at slutningene fra de primære rettskildene forblir styrende, slik at ikke anvendelsesområdet strekkes uten dekning i rettskildene. Målet er fortsatt å identifisere rettslig relevante vurderingsmomenter og på den måten si noe om hvor grensene for karantenegrunnens anvendelsesområde går.

Det overordnede formålet bak dekningslovens omstøtelsesregler er å beskytte kreditorfellesskapet mot skadegjørende og illojale disposisjoner som har funnet sted i tiden før konkursåpning.¹¹⁸ Mens de objektive omstøtelsesreglene i dekningsloven (deknl.) §§ 5-1 til 5-8 retter seg mot visse positivt angitte disposisjoner, legger den subjektive omstøtelsesregelen i deknl. § 5-9 opp til en konkret vurdering, der det sentrale spørsmålet er om disposisjonen er «utilbørlig». Omstøtelse etter deknl. § 5-9 forutsetter at medkontrahenten kjente til at skyldneren hadde økonomiske problemer, samt forholdene som gjorde disposisjonen utilbørlig. Slik ond tro er ikke et vilkår ved omstøtelse etter de objektive reglene. Rettsvirkningene av omstøtelse er regulert i deknl. §§ 5-11 til 5-14. Kort sagt går omstøtelsesoppjøret ut på at det settes en strek over den aktuelle disposisjonen, og at boet får tilbakeført verdiene som ble ført ut, helt eller delvis.¹¹⁹ På denne måten bidrar omstøtelsesreglene til ivaretagelse av prinsippet om likedeling mellom kreditorene.¹²⁰

Felles for de objektive omstøtelsesreglene er at de knytter seg til kreditorskadelige og presumptivt illojale disposisjoner.¹²¹ Blant annet gjelder dette sikkerhetsstillelse for eldre gjeld som har funnet sted kort tid før konkurs, og betaling for kjøp, leie og tjenester med «beløp som åpenbart overstiger det som uavhengige avtaleparter ville ha avtalt», jf. hhv. deknl. §§ 5-7 og 5-4 bokstav b). Faren for at slike disposisjoner er gjort for å unndra midler fra boet eller forfordle enkelte kreditorer er så stor at lovgiver har åpnet for omstøtelse uavhengig av de konkrete forholdene rundt disposisjonen.

¹¹⁸ Huser (1992) s. 49, jf. også NOU 1972: 20 s. 281.

¹¹⁹ Om selve omstøtelseskravet, se Andenæs (2009) kapittel 30.

¹²⁰ Andenæs (2009) s. 286.

¹²¹ Andenæs (2009) s. 289.

Når det gjelder den subjektive omstøtelsesregelen i dekl. § 5-9, har ordlyden i det sentrale vilkåret – «utilbørlig» – klare likhetstrekk med «uforsvarlig forretningsførsel»-vilkåret i kkl. § 142 første ledd nr. 2. Begge vilkårene gir uttrykk for en rettslig standard som må fastsettes i lys av det til enhver tid gjeldende syn på god forretningsskikk- og forretningsmetode.¹²² Forarbeider og høyesterettspraksis gir anvisning på en vurdering av om den aktuelle disposisjonen er «klart kritikkverdig».¹²³ Vurderingstemaet ligger tett opp til vurderingene som foretas ved ileggelse av konkurskarantene etter kkl. § 142 første ledd nr. 2.¹²⁴

I vurderingen av om en disposisjon er «utilbørlig» etter dekl. § 5-9 gjelder det en presumsjon for at disposisjoner som omfattes av de objektive omstøtelsesreglene også er omstøtelige etter denne bestemmelsen.¹²⁵ Bakgrunnen for presumsjonen er at lovgiver i praksis allerede har satt merkelappen «utilbørlig» på disse disposisjonene. Indirekte innebærer dette at disposisjoner som omfattes av de objektive omstøtelsesreglene som et klart utgangspunkt er kritikkverdige og uønskede i forretningssammenheng. At konkursdebitor har foretatt slike kritikkverdige og uønskede disposisjoner i tiden før konkurs, vil derfor kunne være et relevant moment i vurderingen av om forretningsførselen har vært uforsvarlig i karantenesammenheng, hvor formålet også er å beskytte kreditorer og opprettholde og styrke tilliten til næringslivet.

En side ved omstøtelsesreglene som reduserer overføringsverdien til konkurskarantene reglene er at fokuset er rettet mot selve disposisjonen, ikke skyldnerens opptreden.¹²⁶ Dette taler for at omstøtelsesreglenes verdi som vurderingsmoment bør begrenses til tolkningen av «uforsvarlig forretningsførsel»-vilkåret i kkl. § 142 første ledd nr. 2. At det har funnet sted omstøtelige disposisjoner, gir altså ikke uten videre veiledning for spørsmålet om karantenekandidaten er «uskikket» til videre engasjement i selskaper med begrenset ansvar eller om det er «rimelig» å sette vedkommende i karantene, jf. kkl. § 142 første ledd nr. 2, jf. andre ledd. Når det er sagt, vil det ofte være noen i selskapets ledelse som selv har gjennomført eller godkjent den presumptivt illojale disposisjonen, og som dermed etter omstendighetene må kunne klandres. Det minnes igjen om selskapsledelsen – styret og daglig leder – sitt overordnede ansvar for selskapets virksomhet og økonomistyring mv., jf. asl. §§ 6-12 flg.

¹²² Ot.prp. nr. 50 (1980–1981) s. 171.

¹²³ Ot.prp. nr. 50 (1980–1981) s. 170 og Rt. 2001 s. 1136.

¹²⁴ Sml. del 5.1.2.

¹²⁵ Andenæs (2009) s. 357.

¹²⁶ Andenæs (2009) s. 356.

Et annet poeng som er nødvendig å understreke, er at omstøtelige disposisjoner i mange tilfeller kan være omfattet av straffelovens bestemmelser om kreditorvern.¹²⁷ Potensielt kan derfor slike forhold også subsumeres under konkursloven § 142 første ledd nr. 1. Dette forutsetter imidlertid bevisførsel rundt karantenekandidatens skyld.

På bakgrunn av de fremhevede likhetstrekkene mellom de to regelsettene, både når det gjelder innhold og overordnet formål om beskyttelse mot kreditorskadelig forretningsførsel, er det rettskildemessig grunnlag for å slå fast at omstøtelige disposisjoner kan gi en formodning om at konkursdebitors forretningsførsel har vært «uforsvarlig», jf. kkl. § 142 første ledd nr. 2. Det er likevel selvsagt ingen automatikk i dette, og selskapets totale forretningsførsel må alltid underlegges en konkret vurdering med utgangspunkt i konkurslovens vilkår, jf. Rt. 1991 s. 932.¹²⁸

¹²⁷ Straffeloven kapittel 31.

¹²⁸ Som eksempel på et tilfelle hvor omstøtelige disposisjoner lå til grunn for illeggelse av konkursskarantene etter kkl. § 142 første ledd nr. 1 og 2, se LB-2020-110350. Lagmannsretten kom imidlertid ikke med generelle uttalelser om forholdet mellom karantene-reglene og omstøtelses-reglene.

6 Rimelighetsvurderingen etter kkl. § 142 andre ledd

6.1 Obligatorisk rimelighetsvurdering

Dersom vilkårene for minst én av karantenegrunnene i kkl. § 142 første ledd er oppfylt, er utgangspunktet at retten «kan» ilegge konkurskarantene. I den skjønsmessige vurderingen av om karantene skal ilegges i den enkelte sak, «skal» det i henhold til kkl. § 142 andre ledd legges vekt på om det «under hensyn til skyldnerens handlemåte og forholdene for øvrig synes rimelig å sette ham i karantene». Mangler rettens avgjørelse en slik rimelighetsvurdering, vil det utgjøre en saksbehandlingsfeil som kan føre til opphevelse av tingrettens kjennelse, jf. tvisteloven § 29-21, jf. § 29-23.

Ordlyden legger opp til en vurdering av om konkurskarantene er en rimelig reaksjon, sett i lys av den straffbare handlingen karantenekandidaten mistenkes for, eller den uforsvarlige forretningsførselen vedkommende svarer for.¹²⁹ Det sentrale elementet i rimelighetsvurderingen er altså at det skal være forholdsmessighet mellom de karantenebetingende forholdene og reaksjonen som ilegges.¹³⁰ Kravet samsvarer med det grunnleggende prinsippet om at statens inngrep overfor borgerne må være forholdsmessige.¹³¹

Mens «skyldnerens handlemåte» retter seg mot handlingens art, omfang og alvorlighetsgrad, åpner ordlyden «forholdene for øvrig» for en lang rekke saklige momenter som kan tillegges vekt i begge retninger.¹³² Ordlyden retter seg både mot karantenekandidatens handlinger og unnlatelser, og forholdene rundt det konkursrammede selskapet og dets drift. Blant annet er det relevant å se hen til årsakene bak konkursen, karantenekandidatens opptreden under konkursbehandlingen, innvirkningen en karantene vil ha på virksomheten og karantenekandidaten selv, og den medgåtte tiden fra konkursåpning til karantenespørsmålet kom opp for retten.¹³³

¹²⁹ Innst. O. nr. 56 (1983–1984) s. 17.

¹³⁰ Wiker og Ro (2003) s. 532.

¹³¹ Forholdsmessighetsprinsippet kommer særlig til uttrykk i strafferetten og forvaltningsretten. Om forholdsmessighetsprinsippet's innhold, se Søvig (2019) s. 570–577.

¹³² Huser (1995) s. 347 og Wiker og Ro (2003) s. 532.

¹³³ Om innholdet i de ulike vurderingsmomentene, se Schonhowd (2001) s. 55 flg.

I likhet med den liknende vurderingen etter strl. § 56 av om «allmenne hensyn» taler for å idømme rettighetstap, åpner ordlyden «forholdene for øvrig» i kkl. § 142 andre ledd for å vektlegge om det er knyttet særlige forventninger til den aktuelle bransjen det konkursrammede selskapet opererer i.¹³⁴ Eksempelvis kan det være grunn til å stille strengere krav til ledelsen i et advokatfirma, regnskapsfirma eller andre som i kraft av sin stilling bør ha særlig kjennskap til de regler og forventninger som gjelder for forsvarlig forretningsførsel. I LB-2014-73337 uttalte lagmannsretten at karantenekandidaten «[s]om advokat måtte være [...] oppmerksom på at det ved indikasjoner om irregulære forhold svært ofte er nødvendig å søke å få verifisert selskapets egentlige stilling». Videre fremhevet lagmannsretten i rimelighetsvurderingen at vedkommende «til tross for sin advokatbakgrunn – ikke klarte å utøve kritisk tenkning og gjennomføre tiltak som han måtte forstå var helt nødvendige for å sikre selskapets aktiva, likviditet og regnskapsmessige oppgaver».

Vekten av tilknytning til en bestemt bransje som argument for at konkurskarantene er en rimelig reaksjon må imidlertid ikke overdrives. Til forskjell fra vurderingen etter straffeloven, hvor momentet er eksplisitt fremhevet i forarbeidene, har man ikke den samme dekningen for dette i rettskildene ved spørsmål om konkurskarantene.¹³⁵

6.2 En eventuell straffesak om de samme faktiske forhold – betydning for rimelighetsvurderingen?

I del 4 så vi at skjellig grunn til mistanke om relevante straffbare forhold kan begrunne ileggelse av konkurskarantene, jf. kkl. § 142 første ledd nr. 1. Utgangspunktet er at det er uten betydning hvorvidt denne mistanken senere leder til straffesak og eventuelt domfellelse.¹³⁶ Dette betyr imidlertid ikke at karantenereglene skal anvendes helt uavhengig av en eventuell straffesak mot karantenekandidaten om de samme faktiske forhold.

Dersom karantenekandidaten forut for karantenekjennelsen har blitt dømt for de straffbare handlingene, sier det seg selv at det må være adgang til å ilegge konkurskarantene etter kkl. § 142. En slik domfellelse vil nettopp bekrefte mistanken som kreves i kkl. § 142 første ledd nr. 1 og samtidig tale for at karantene er en rimelig reaksjon, jf. kkl. § 142 andre ledd. Unntak

¹³⁴ Sml. del 3.

¹³⁵ Sml. del 3.

¹³⁶ Wiker og Ro (2003) s. 530, jf. også NOU 1993: 16 s. 83. Merk likevel at nye opplysninger som kommer frem i forbindelse med en straffesak kan gi grunnlag for omgjøring av karantenekjennelsen, jf. kkl. § 143 fjerde ledd.

kan riktignok tenkes i tilfeller der personen i straffesaken ble idømt rettighetstap etter strl. § 56 med samme innhold som en konkurskarantene. Selv om hverken ordlyden i kkl. § 142 første ledd eller det EMK-rettslige forbudet mot dobbeltstraff hindrer en etterfølgende konkurskarantene, vil det være et argument mot at karantene er en «rimelig» reaksjon at karantenekandidaten allerede har måttet tåle rettighetstap for de samme faktiske forhold, jf. kkl. § 142 andre ledd.

En liknende vurdering ble foretatt av Høyesterett i Rt. 1996 s. 905. I vurderingen av om domfelte skulle idømmes rettighetstap etter strl. § 56 kom Høyesterett til at det ville være «for strengt og iallfall lite hensiktsmessig at han nå på ny skal ilegges rettighetsbegrensninger som langt på vei vil være av samme art som de som gjaldt under konkurskarantenen».¹³⁷ Saken viser at tidligere ilagte reaksjoner spiller inn på rettens hensiktsmessighetsvurdering. At innholdet i reaksjonene og de grunnleggende formålene bak reglene i strl. § 56 og kkl. § 142 langt på vei er sammenfallende, taler for at argumentet også gjør seg gjeldende ved ileggelse av konkurskarantene, jf. ordlyden «forholdene for øvrig» i kkl. § 142 andre ledd.¹³⁸ Den endelige avgjørelsen må likevel uansett bero på en totalvurdering av omstendighetene i saken, slik kkl. § 142 andre ledd legger opp til.

I rettspraksis er det videre lagt til grunn at konkurskarantene ikke kan opprettholdes eller ilegges dersom påtalemyndigheten har henlagt straffesaken på grunn av bevisets stilling, jf. Rt. 2002 s. 789.¹³⁹ Etter Høyesteretts syn var det «ikke tvilsomt at det ikke lenger var rimelig å opprettholde konkurskarantenen» når «påtalemyndigheten hadde konkludert med at straffesaken måtte henlegges på grunn av bevisets stilling».¹⁴⁰ Standpunktet ble ikke nærmere begrunnet, men Høyesterett viste til at det i rimelighetsvurderingen etter kkl. § 142 andre ledd er et «viktig moment at konkurskarantene har betydelige likhetstrekk med rettighetstap etter straffeloven § 29 [§ 56]». Saken viser at rimelighetsvurderingen ikke kan foretas uavhengig av status i en eventuell straffesak mot karantenekandidaten, og at henleggelse på grunn av bevisets stilling får avgjørende betydning i rimelighetsvurderingen etter kkl. § 142 andre ledd.

En problemstilling som oppstår i forlengelsen av dette, er om det samme gjelder der straffesaken mot karantenekandidaten har blitt henlagt på grunn av manglende

¹³⁷ Se Berg (1999) s. 130 for en nærmere gjennomgang av dommen.

¹³⁸ Sml. del 3.

¹³⁹ Saken gjaldt spørsmål om ansvar for sakskostnader.

¹⁴⁰ På s. 791.

saksbehandlingskapasitet hos politiet – altså om en slik henleggelse utelukker senere ileggelse av konkursskarantene.¹⁴¹ Hverken ordlyden i kkl. § 142 eller forarbeidene gir et klart svar på spørsmålet.

Når påtalemyndigheten allerede har tatt stilling til straffesaken ved å konkludere med at det ikke er tilstrekkelige bevis mot den aktuelle personen, ligger det i dagen at det vil oppleves strengt for den som senere blir ilagt konkursskarantene nettopp på grunn av mistanke om straffbare forhold, jf. kkl. § 142 første ledd nr. 1, jf. andre ledd. Motsetningsvis har ikke karantenekandidaten samme grunn til beskyttelse dersom årsaken til henleggelsen er manglende kapasitet hos politiet. Ettersom en slik henleggelse i utgangspunktet ikke sier noe om påtalemyndighetens syn på om personen har begått en straffbar handling, vil det gi karantenekandidaten en tilfeldig fordel om henleggelsen skulle utelukke en senere ileggelse av konkursskarantene. Dette gjelder selv om også bevissituasjonen tidvis kan inngå som en del av påtalemyndighetens avgjørelse om å henlegge av kapasitetsmessige årsaker.¹⁴²

Som nevnt innledningsvis i denne oppgaven er det et stort problem at et høyt antall saker som gjelder økonomisk kriminalitet henlegges av politiet. En regel som går ut på at retten ikke kan ilegge konkursskarantene alene fordi straffesaken mot karantenekandidaten har blitt henlagt av kapasitetsårsaker, ville undergravd konkursskarantenereglenes tilsiktede funksjon om å være et effektivt reaksjonsmiddel mot økonomisk kriminalitet og å stanse konkursgjengangere og andre useriøse aktører i næringslivet. Til sammen er dette sterke argumenter mot at henleggelse av kapasitetsårsaker gjør at konkursskarantene må regnes som en urimelig reaksjon etter kkl. § 142 andre ledd.

Lagmannsrettsdommen LB-2022-3143 trekker i samme retning. I en drøftelse av tilsvarende problemstilling, la retten vekt på at «politiet ikke uttrykkelig [har] tatt standpunkt til om det foreligger skjellig grunn til mistanke» når henleggelsen begrunnes i manglende saksbehandlingskapasitet.¹⁴³ Dermed var det etter rettens syn ikke grunn til å likestille dette henleggelsesgrunnlaget med en henleggelse etter bevisets stilling, sml. Rt. 2002 s. 789.

¹⁴¹ Henleggelse på dette grunnlaget skjer etter straffeprosessloven § 224 første ledd.

¹⁴² Se Riksadvokaten (2016), særlig del IV med videre henvisninger.

¹⁴³ Lagmannsretten tok tilsynelatende stilling til spørsmålet under drøftelsen av vilkåret «skjellig grunn til mistanke» i kkl. § 142 første ledd nr. 1. Spørsmålet hører imidlertid hjemme under § 142 andre ledd, ettersom det ikke er rettskildemessig grunnlag for å fravike beviskravet som følger av ordlyden i første ledd, jf. også tilnærmingen i Rt. 2002 s. 789 på s. 791.

Konklusjonen er at en henleggelse på grunn av manglende saksbehandlingskapasitet ikke er til hinder for en senere ileggelse av konkurskarantene om de samme faktiske forhold, jf. kkl. § 142 andre ledd.

6.3 Høyere terskel ved første konkurs

En formulering som går igjen i mange karantenekjennelser er at det «i praksis [kreves] mer alvorlige forgåelser for å ilegge karantene for personer som ikke tidligere har vært under konkurs eller involvert i kritikkverdige konkursrelaterte forhold», jf. bl.a. LA-2024-93358. En annen sak som illustrerer dette, er LG-2016-92440. Lagmannsretten la her vekt på at karantenekandidaten hadde «drevet forretningsvirksomhet i svært mange år uten at han har vært involvert i konkurs tidligere», og konkluderte med at det ville være urimelig å sette personen i karantene, jf. kkl. § 142 andre ledd.

Selv om ikke ordlyden i kkl. § 142 andre ledd eksplisitt legger opp til en slik forhøyet terskel ved førstegangskonkurs, samsvarer denne praksisen med at karantenereglene primært tar sikte på å ramme konkursgjengangere.¹⁴⁴ Også i teorien er det lagt til grunn at terskelen for ileggelse av karantene er lavere i tilfeller der vedkommende har vært involvert i konkurser tidligere.¹⁴⁵

Det er imidlertid ikke tvil om at konkurskarantenereglene er ment å være et effektivt reaksjonsmiddel også mot useriøse forretningsdrivende som er involvert i sin første konkurs.¹⁴⁶ Dette underbygges av ordlyden, som tross alt ikke inneholder noe krav med hensyn til konkurshistorikk.¹⁴⁷ Som lagmannsretten uttalte i LB-2021-69027, kan karantenereglene også «benyttes for å hindre at en person som er involvert i en første gangs konkurs, skal bli konkursgjenganger». Her er det også grunn til å minne om det mer generelle formålet bak konkurskarantenereglene om å bidra til skjerping av aktsomhetsplikten blant styremedlemmer og daglig ledere.¹⁴⁸ Dette må hensyntas i den konkrete rimelighetsvurderingen, slik at ikke terskelen settes for høyt i tilfeller der det aktuelle styremedlemmet eller daglig leder ikke har vært involvert i konkurser tidligere.

¹⁴⁴ Ot.prp. nr. 50 (1980–1981) s. 50 og Ot.prp. nr. 39 (1982–1983) s. 9.

¹⁴⁵ Løvold (2015) s. 255.

¹⁴⁶ Huser (1995) s. 344 og Schonhowd (2001) s. 12.

¹⁴⁷ Se også Ot.prp. nr. 26 (1998–1999) s. 128.

¹⁴⁸ Innst. O. nr. 56 (1983–1984) s. 10 og Ot.prp. nr. 26 (1998–1999) s. 128.

I teori og rettspraksis er særlig utilbørlig berikelse, bounndragelse og meget slett eller fraværende regnskapsførsel trukket frem som eksempler på forhold som vil kunne være tilstrekkelig alvorlige, selv ved første involvering i konkurs for den aktuelle karantenekandidaten.¹⁴⁹ Felles for handlingene er at de gjelder grove tilsidesettelser av kreditorenes interesser og overtredelser av sentrale lovbestemmelser som gjelder for forretningsdrift og økonomistyring.¹⁵⁰

Et eksempel fra rettspraksis på et tilstrekkelig alvorlig forhold som skal møtes med konkurskarantene uavhengig av tidligere konkurshistorikk, er LB-2019-44681. Saken gjaldt ileggelse av konkurskarantene mot en styreleder i et selskap som drev med regnskapsføring og økonomisk rådgivning. Vedkommende hadde ikke vært involvert i konkurser tidligere, og lagmannsretten la derfor til grunn at «det må noe mer graverende forhold til» for å anse karantene som en rimelig reaksjon, jf. kkl. § 142 andre ledd. De straffbare forholdene som styrelederen med skjellig grunn kunne mistenkes for gjaldt «plikt til å foreta forskuddstrekk, merverdiavgiftsregistrering og innsending av oppgaver, samt [...] betydelige uberettigede uttak av selskapets midler». Disse forholdene var etter lagmannsrettens syn «så alvorlige at der er rimelig å sette ham i karantene», jf. kkl. § 142 andre ledd.

6.4 Skillet mellom karantenegrunnene i kkl. § 142 første ledd nr. 1 og 2

Det er ikke tvil om at handlinger som kan møtes med straff i utgangspunktet er mer klanderverdige og alvorlige enn handlinger som ikke er straffbare. Denne enkle nyansen gjør at det er grunn til å vektlegge hvilken av karantenegrunnene i kkl. § 142 første ledd som kommer til anvendelse, jf. ordlyden «skyldnerens handlemåte» i andre ledd.

Der karantenekandidaten med skjellig grunn kan mistenkes for en straffbar handling og karantenen hjemles i første ledd nr. 1, vil det i utgangspunktet være lavere terskel for å konkludere med at konkurskarantene er en rimelig reaksjon enn der karantenen hjemles i første ledd nr. 2.¹⁵¹ At den mer inngripende formen for konkurskarantene, med virkning også

¹⁴⁹ Se bl.a. LB-2023-167747 og Wiker og Ro (2003) s. 532.

¹⁵⁰ I Rt. 1996 s. 905 på s. 906 fremhevet Høyesterett «forsømmelse av regnskapsførsel i næringslivet» som et «alvorlig straffbart forhold». Det ble vist til «regnskapenes betydning for styringen av foretakenes egen økonomi, hensynet til fordringshaverne, og ikke minst hensynet til [...] den offentlige myndighetskontroll med skatte- og avgiftsoppgjørene». Saken gjaldt ileggelse av rettighetstap etter straffeloven.

¹⁵¹ I samme retning, se Schonhowd (2001) s. 50 og Huser (1988) s. 429.

for eksisterende verv, bare kan ilegges der karantenen begrunnes i kkl. § 142 første ledd nr. 1, understreker skillet mellom de to karantenegrunnene og underbygger denne slutningen, jf. fjerde ledd. I forlengelsen av dette må det legges til at graden av klanderverdighet naturlig øker i takt med strafferammen som gjelder for det aktuelle forholdet, og dermed også spiller inn på rimelighetsvurderingen i kkl. § 142 andre ledd.¹⁵²

På samme måte som at terskelen i rimelighetsvurderingen må justeres etter hvor alvorlig og klanderverdig de karantebetingende handlingene er, må terskelen settes høyere i tilfeller hvor karantenen skal gjelde også for eksisterende verv i henhold til kkl. § 142 fjerde ledd.¹⁵³ Dette er naturlig, sett i lys av kkl. § 142 andre ledd som oppstiller krav om at reaksjonen må være forholdsmessig, jf. del 6.1 over.

¹⁵² Schonhowd (2001) s. 51.

¹⁵³ Innst. O. nr. 56 (1983–1984) s. 17. Se også Schonhowd (2001) s. 59.

7 Avsluttende bemerkninger

Analysene i oppgavens del 4 og 5 viser at konkurskarantene kan ilegges på bakgrunn av en rekke ulike forhold. Et fellestrekk er at karantenekandidaten – direkte eller indirekte – har tilsidesatt det konkursrammede selskapet og kreditorenes interesser på en klanderverdig måte. Grunnlaget for karantenen må knyttes til at det er sannsynliggjort at det aktuelle styremedlemmet eller daglig leder har begått en relevant straffbar handling, eller at forretningsførselen som vedkommende svarer for har vært så uforsvarlig at han eller hun antas å være uskikket til å stifte eller delta i ledelsen av selskaper med begrenset ansvar, jf. kkl. § 142 første ledd nr. 1 og 2. Selv om det ikke gjelder et krav om at kreditorfellesskapet har blitt påført et tap som følge av de karantenebetingende forholdene, viser gjennomgangen at det for begge karantene grunnene må være en tilknytning til selve konkurssituasjonen eller selskapets økonomi. Konkurskarantene reglene kan altså ikke brukes til å slå ned på enhver form for straffbar eller uønsket opptreden i næringslivet forut for en konkurs.

Dersom vilkårene for minst én av karantene grunnene er oppfylt, beror karantenespørsmålet på en skjønnsmessig vurdering av om karantene er en rimelig reaksjon, jf. kkl. § 142 andre ledd. Innslaget av skjønn i de ulike vurderingene som springer ut av karantenebestemmelsens materielle vilkår er betydelig.

Rettspolitiske betraktninger

En sentral del av kritikken som har blitt reist mot konkurskarantene reglene, knytter seg nettopp til at de materielle vilkårene er for skjønnsmessige og vage, og at dette åpner for «store variasjoner i både den faktiske og praktiske bruken av reglene».¹⁵⁴ Som tiltak for å bøte på reglenes vage utforming og sterke innslag av skjønn, argumenterte Konkursrådet i 2003 for å endre bestemmelsen slik at karantene «skal» ilegges i alle tilfeller der de materielle vilkårene i første ledd er oppfylt.¹⁵⁵ En slik omlegging av karantenebestemmelsen vil forutsetningsvis innebære at rimelighetsvurderingen i kkl. § 142 andre ledd utgår.

Det kan reises sterke innvendinger mot en slik løsning. Rimelighetsvurderingen i kkl. § 142 andre ledd gir rettsanvenderen mulighet til å hensynta en rekke konkrete forhold som ikke

¹⁵⁴ NOU 1993: 16 s. 88. Se også Schonhowd (2001) s. 136–137.

¹⁵⁵ Konkursrådet (2003) punkt 3.2. Anmodningen bygget videre på mindretallets lovforslag i Innst. O. nr. 56 (1983–1984), se s. 10 og 18.

fanges opp av vilkårene i første ledd nr. 1 og 2. Slike sikkerhetsventiler er et kjent og velbegrunnet fenomen i rettslig sammenheng når det er snakk om inngrep i borgernes rettsstilling, jf. eksempelvis kravet om at «allmenne hensyn» må tale for rettighetstap etter strl. § 56. Uten en adgang for retten til å utøve et «kan»-skjønn basert på rimelighetsvurderingen som kkl. § 142 andre ledd gir anvisning på, mister man en helt nødvendig mulighet til å veie samfunnets og næringslivets beskyttelsesbehov opp mot hensynet til karantenekandidaten.¹⁵⁶

I en rettspolitisk vurdering av karantenereglenes utforming, er det større grunn til å rette blikket mot kkl. § 142 første ledd nr. 2. Selv om forarbeider, rettspraksis og tilgrensende lovgivning gir visse bidrag til tolkningen, viser gjennomgangen i oppgaven at rettskildene totalt sett gir begrenset veiledning i spørsmålet om hvilke former for «uforsvarlig forretningsførsel» som er karantenebetingende etter denne bestemmelsen.

Både rettspolitisk og rettsteknisk kan det anføres flere fordeler ved vidt formulerte og skjønnsmessige vilkår lik dem vi finner i kkl. § 142 første ledd nr. 2. Den viktigste fordel er nok at denne formen for lovgivningsteknikk legger godt til rette for å fange opp alle relevante forhold, og på den måten oppnå rimelige resultater i den enkelte sak. Slik fleksibilitet gjelder særlig for rettslige standarder som «uforsvarlig forretningsførsel», hvor innholdet kan endre seg i takt med samfunnsutviklingen uten at lovgiver må på banen.¹⁵⁷

Ulempen er imidlertid at vaghet og manglende veiledning rundt bestemmelsens anvendelsesområde øker faren for ulik praktisering, både når det gjelder selve rettsanvendelsen og hvor ofte hjemmelen tas i bruk.¹⁵⁸ Den tilgjengelige rettspraksisen på Lovdata viser at karantenegrunnen i kkl. § 142 første ledd nr. 2 sjelden anvendes alene. I de aller fleste saker som gjelder kkl. § 142 første ledd nr. 2, er karantenegrunnen påberopt subsidiært sammen med en anførsel om at forholdene som ligger til grunn for første ledd nr. 1 underbygger at vilkårene er oppfylt. Praksisen tyder på at alternativet i første ledd nr. 2 i liten grad fungerer som et selvstendig karantenegrunnlag. Målet ved en eventuell revisjon av kkl. § 142 første ledd nr. 2 bør derfor være at karantenegrunnen, i tråd med lovens formål, blir et mest mulig effektivt middel i møte med uforsvarlige elementer i næringslivet, også der

¹⁵⁶ Lovavdelingen (2004) s. 12.

¹⁵⁷ Løvlie (2019) s. 141.

¹⁵⁸ Lovavdelingen (2004) s. 14.

forholdet ikke er straffbart eller straffbarheten av ulike årsaker ikke lar seg bevise. Spørsmålet er hvordan dette best kan gjøres.

En kasuistisk bestemmelse som ramser opp enhver karantenebetingende handling er hverken hensiktsmessig eller retts teknisk mulig; en slik regel vil ikke fange opp de mange formene for klanderverdige handlinger som samfunnet og næringslivet bør beskyttes mot. En mellomløsning kan derfor være å innta momenter direkte i lovteksten som skal tale for at forretningsførselen har vært «uforsvarlig». En slik utforming av kkl. § 142 første ledd nr. 2 ble drøftet av Justisdepartementet v/ Lovavdelingen i 2004.¹⁵⁹ I høringsnotatet presenteres en alternativ utforming av bestemmelsen som inneholder en liste med forskjellige momenter som skal vektlegges i vurderingen av om forretningsførselen har vært «uforsvarlig».¹⁶⁰ Blant flere momenter foreslo Lovavdelingen: «om vedkommende har styrt virksomheten mot konkurs».

Nøyaktig hvilke momenter en slik oppregning i kkl. § 142 første ledd nr. 2 eventuelt bør inneholde må være opp til lovgiver å vurdere. Basert på det som er sagt over om forholdet til tilgrensende lovgivning, kan det være grunn til å vurdere om slike henvisninger bør inntas i lovbestemmelsen. Eksempelvis kan aksjelovens krav til forsvarlig egenkapital og likviditet fungere som et relevant moment i vurderingen av om selskapets forretningsførsel har vært «uforsvarlig». I et eventuelt arbeid med en revisjon av karantenebestemmelsen kan det også være god veiledning og inspirasjon å hente i de nylig oppdaterte konkurskarantenebestemmelsene i Danmark. Konkurskarantenebestemmelsen ble i 2024 oppdatert i form av en kodifisering av gjeldende rett, og inneholder nå en ikke-uttømmende oppregning av tilfeller som i seg selv er tilstrekkelig til å oppfylle lovens krav om «groft uforsvarlig forretningsførsel».¹⁶¹ På denne måten får den danske konkurskarantenebestemmelsen i større grad enn den norske frem hvilke forhold lovgiver tar sikte på å ramme, uten at det går på bekostning av hjemmelens fleksibilitet og målet om å oppnå rimelige resultater i den enkelte sak.

Det er grunn til å tro at en ikke-uttømmende liste med relevante vurderingsmomenter ville redusert ordlydens vaghet og på den måten bidratt til en mest mulig enhetlig og formålstjenlig bruk av kkl. § 142 første ledd nr. 2.¹⁶² Dette gjelder både for retten som skal ta stilling til

¹⁵⁹ Lovavdelingen (2004) s. 12–15.

¹⁶⁰ Lovavdelingen (2004) s. 14–15. Endringsalternativet gikk også ut på en sammenslåing av karantenebestemmelsene i kkl. § 142 første ledd. En slik fullstendig omlegging av bestemmelsen reiser flere spørsmål som det ikke er rom for å ta opp her.

¹⁶¹ Konkursloven [Danmark] § 157. Se Hansen og Petersen (2024) s. 62 flg.

¹⁶² I samme retning, se Lovavdelingen (2004) s. 14.

spørsmål om konkursskarantene, og for de mange bostyrere som balanserer mellom hensynet til rask og kostnadseffektiv bobehandling på den ene siden, og samfunnsoppdraget som ligger i å undersøke og følge opp kritikkverdige forhold ved det konkurssrammede selskapets drift på den andre. Større klarhet rundt karantenebestemmelsens innhold vil gjøre det lettere for bostyrere å ta stilling til om man skal gå videre med en karantenesak.

Hensynet til karantenekandidaten kan også anføres for en lovendring som bidrar til større klarhet rundt innholdet i kkl. § 142 første ledd nr. 2. Konkurskarantene kan ramme hardt for det enkelte styremedlem eller daglig leder, og hensynet til vedkommendes rettssikkerhet og forutberegnelighet må ikke underdrives.

Kildeliste

Lover:

Aksjeloven 1976	Lov 4. juni 1976 nr. 59 (aksjeloven 1976) [opphevet].
Straffeprosessloven	Lov 22. mai 1981 nr. 25 (straffeprosessloven – strpl.).
Konkursloven	Lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven – kkl.).
Dekningsloven	Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven – deknl.).
Aksjeloven	Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven – asl.).
Regnskapsloven	Lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven – rskl.).
Straffeloven	Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven – strl.).
Arbeidsmiljøloven	Lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven – aml.).
Tvisteloven	Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven – tvl.).
Verdipapirhandelloyen	Lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelloyen – vphl.).
Markedsføringsloven	Lov 9. januar 2009 nr. 2 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. (markedsføringsloven – mfl.).
Hvitvaskingsloven	Lov 1. juni 2018 nr. 23 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering (hvitvaskingsloven – hvvl.).

Forarbeider, etterarbeider og andre offentlige publikasjoner:

NOU 1972: 20	Gjeldsforhandling og konkurs.
Ot.prp. nr. 50 (1980–1981)	Om A) Om lov om gjeldsforhandlinger og konkurs B) lov om fordringshavernes dekningsrett C) lov om ikrafttredelse av ny gjeldsforhandlings- og konkurslovgivning m m.
Ot.prp. nr. 39 (1982–1983)	Om A) lov om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) B) lov om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven) C) lov om ikrafttredelse av ny gjeldsforhandlings- og konkurslovgivning mm.
Innst. O. nr. 56 (1983–1984)	Innstilling fra justiskomiteen om A) lov om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) B) lov om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven) C) lov om ikrafttredelse av ny gjeldsforhandlings- og konkurslovgivning m. m.
NOU 1992: 23	Ny straffelov – alminnelige bestemmelser Straffelovkommisjonens delutredning V.
NOU 1992: 29	Lov om aksjeselskaper.
NOU 1993: 16	Etterkontroll av konkurslovgivningen m.v.
Ot.prp. nr. 36 (1993–1994)	Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven).
NOU 1996: 3	Ny aksjelovgivning.
Ot.prp. nr. 23 (1996–1997)	Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven).
Ot.prp. nr. 26 (1998–1999)	Om lov om endringer i konkurs- og pantelovgivningen m.v.

Innst. O. nr. 77 (1998–1999)	Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i konkurs- og pantelovgivningen m.v.
Ot.prp. nr. 90 (2003–2004)	Om lov om straff (straffeloven).
Lovavdelingen (2004)	Justis- og politidepartementet, Lovavdelingen, «Høringsnotat – endringer i reglene om konkursskarantene», desember 2004.
Riksadvokaten (2016)	Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2016, «Henleggelse på grunn av manglende saksbehandlingskapasitet mv.», Oslo, 19. oktober 2016.
Meld. St. 15 (2023–2024)	Felles verdier – felles ansvar: Styrket innsats for forebygging og bekjempelse av økonomisk kriminalitet.

Rettsavgjørelser:

HØYESTERETT

Rt. 1987 s. 719.

Rt. 1991 s. 932.

HR-1992-196-K.

Rt. 1993 s. 100.

Rt. 1993 s. 1302.

Rt. 1996 s. 905.

Rt. 1997 s. 1255.

Rt. 1999 s. 677.

Rt. 2001 s. 1136.

Rt. 2002 s. 789.

Rt. 2003 s. 1221.

Rt. 2003 s. 1241.

Rt. 2003 s. 1243.

HR-2016-1440-A.

HR-2021-987-A.

LAGMANNSRETTENE

LE-1992-235.

LB-1997-195.

LB-2004-44021.

LF-2007-185805.

LB-2010-17757.

LB-2014-73337.

LG-2016-92440.

LB-2019-44681.

LB-2019-114113.

LG-2019-152034.

LB-2020-110350.

LB-2021-69027.

LE-2021-87059.

LB-2022-183882.

LB-2022-3143.

LB-2023-167747.

LG-2023-188507.

LA-2024-93358.

LB-2025-41076.

SKIFTERETTENE

RG 1993 s. 1144.

Internasjonale og utenlandske rettskilder:

LOVER OG KONVENSJONER

Den europeiske menneskerettskonvensjonen	Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms, Roma, 4. November 1950. (Den europeiske menneskerettskonvensjonen – EMK).
Konkursloven [Danmark]	Lovbekendtgørelse nr. 1162 af 11. September 2024. https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2024/1162 .

EU-RETTSAKTER

EUs insolvensdirektiv (2019/1023)	Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency).
-----------------------------------	--

AVGJØRELSER FRA DEN EUROPEISKE MENNESKERETTSDOMSTOLEN

Mjelde mot Norge [A] 2007, no. 11143/04.

Storbråten mot Norge [A] 2007, no. 12277/04.

Litteratur:

Aarbakke mfl. (2024)	Aarbakke, Magnus mfl., <i>Aksjeloven og allmennaksjeloven: Lovkommentar</i> , Juridika.no, oppdatert 8. september 2024 (lest 10. april 2025).
----------------------	---

- Andenæs (2009) Andenæs, Mads Henry, *Konkurs*, 3. utg. Oslo 2009.
- Andenæs (2016) Andenæs, Mads Henry, *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper*, 3. utg. ved Ole Andenæs, Stig Berge og Margrethe Buskerud Christoffersen, Oslo 2016.
- Berg (1999) Berg, Trude M., *Rettighetstap*, Cappelen Akademisk Forlag 1999.
- Boe (2021) Boe, Erik Magnus, *Rettskildelære under debatt*, 2. utg., Universitetsforlaget 2021.
- Bråthen (2022) Bråthen, Tore, *Selskapsrett*, 7. utg., Fagbokforlaget / Focus Forlag 2022.
- Eskeland (2017) Eskeland, Ståle, *Strafferett*, 5. utg. ved Alf Petter Høgberg, Cappelen Damm 2017.
- Graver (2010) Graver, Hans Petter, *Rett, retorikk og juridisk argumentasjon. Keiserens garderobe og andre essays*, Universitetsforlaget 2010.
- Hansen og Petersen (2024) Hansen, Torben Kuld, og Lars Lindencrone Petersen, *Konkurskarantæne version 2.0*, 1. utg. Karnov Group 2024.
- Huser (1988) Huser, Kristian, *Gjeldsforhandling og konkurs*, bind 2, Bergen 1988.
- Huser (1992) Huser, Kristian, *Gjeldsforhandling og konkurs*, bind 3 omstøtelse, Bergen 1992.
- Huser (1995) Huser, Kristian, *Gjeldsforfølgingsrett*, Bergen 1995.
- Konkursrådet (1999) Konkursrådet, «Konkurskarantene – info om formål, virkning, varighet med mer.», 5. oktober 1999,

- <https://konkursradet.custompublish.com/konkurskarantene-info-om-formaal-virkning-varighet-med-mer.5304616-300301.html> (lest 12. april 2025).
- Konkursrådet (2003) Konkursrådet, «Uttalelse nr. 44 – Konkurskarantene», mars 2003, <https://www.sivilrett.no/konkursradet/fagstoff/uttalelse-nr-44-konkurskarantene#topp>.
- Konkursrådet (2019) Konkursrådet, «Innspill til forbedret innsats mot konkursskriminalitet», brev til Riksadvokatembetet, 17. oktober 2019. Innsyn etter begjæring til Sivilrettsforvaltningen v/ Konkursrådet 10.1.2025, jf. offentlighetslova § 3. Kontekst: Kapital, «Konkursrådet advarer mot hvordan konkursskriminalitet blir behandlet i Norge», 19. november 2021, <https://www.kapital.no/reportasjer/avsloring/2021/11/19/7765540/konkursradet-advarer-mot-hvordan-konkursskriminalitet-blir-behandlet-i-norge> (lest 6. februar 2025).
- Løvdal (2003) Løvdal, Elin, «Aksjeloven og allmennaksjeloven § 3-4 og § 3-5», i *Tidsskrift for forretningsjus* 2003, s. 472–568. Lovdata.no/pro.
- Løvlie (2019) Løvlie, Anders, «Fakta og juss», i *Juridisk metode og tenkemåte*, Alf Petter Høgberg og Jørn Øyrehagen Sunde (red.), Universitetsforlaget 2019, s. 135–171.
- Løvold (2015) Løvold, Vibeke Irene, *Brækhus' Omsetning og kreditt I: Tvangsfullbyrdelse, gjeldsforhandling og konkurs*, Universitetsforlaget 2015. (Opphavsperson: Brækhus, Sjur).

- Mathisen (2022) Mathisen, Georg, «Kartla hvor ofte tingrettene ilegger konkurskarantene, og fant store forskjeller», *Advokatbladet*, 8. juni 2022, <https://www.advokatbladet.no/konkursrett/kartla-hvor-ofte-tingrettene-ilegger-konkurskarantene-og-fant-store-forskjeller/179299> (lest 21. februar 2025).
- Mæhle (2004) Mæhle, Synne Sæther, «Gjelder det andre regler for rettslig argumentasjon i rettsdogmatikken enn for domstolene?», i *Jussens Venner* 2004, s. 329–342. Lovdata.no/pro.
- Schonhowd (2001) Schonhowd, Kjetil, *Konkurskarantene – vilkår og virkning*, Juristforbundets forlag 2001.
- Skoghøy (2022) Skoghøy, Jens Edvin, *Twisteløsning*, Universitetsforlaget 2022.
- Søvig (2019) Søvig, Karl Harald, «Forholdsmessighetsvurderinger som rettskildeprinsipp», i *Juridisk metode og tenkemåte*, Alf Petter Høgberg og Jørn Øyrehagen Sunde (red.), Universitetsforlaget 2019, s. 568–587.
- Wiker og Ro (2003) Wiker, Håvard og Knut Ro, *Konkursloven: Kommentartutgave*, Universitetsforlaget 2003.